

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

63

Գ. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ
ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

ՊԵՏԶՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

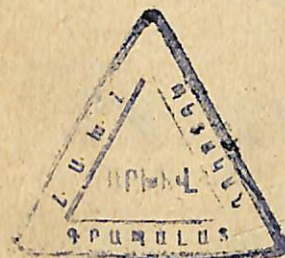
22 NOV 2017

379

Գ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

(Պատրաստվող ուսուցման նախնական արդյունքները յեվ
հետագա անելիքները)

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1981

1/3

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՋԱՆԱՊԱՐԶԻՆ

(Պատճառի ուսման նախնական արդյունքները յեվ հետագա խնդիրները)

Սորհրդային Միության վողջ բանվոր դասակարգը, կոլեկտիվի ու աշխատավոր դյուղացիությանը Համ-կոմկուսի լենինյան դեկավարությանը աշխատանքների բոլոր ֆրոնտներում ձեռք բերելով հակապակաս նվա-ճումներ ու հաջողություններ հնգամյակի Ձ-րդ տա-րում, ակտիվ բախնալով թեկնոթել և հնգամյակի 3-րդ տարին՝ բոլոր ֆրոնտներում սոցիալիստական ծավա-լուն հարձակման ավելի բարձր տեմպերի և սոցիալիս-տական եկոնոմիկայի հիմքերի կառուցման ավարտման, վճռական տարին:

1931 տնտեսական տարին մի տարի լե, վորի ընթացքում մենք ունենալու յենք Հոսնսված աճում արդյունաբերության և դյուղատնտեսության սոցիա-լիստական վերակառուցման ու զարգացման ոսպարի-ղում: 1931 թվին խորհրդային Միության ժողովրդա-կան յեկամուտը կազմելու լե 49 միլիոն բուրգի—աճում 35%, 1930 թվի ժող. յեկամտի աճման 19% լե փո-խարեն: Յեյնելով ժողովրդական յեկամտի աճման այս տեմպերից, 1931 թվին հանրային հատվածում—ար-դյունաբերության, տրանսպորտի, դյուղատնտեսության

1-31469/2

Հրատ. № 1537

Գրատեղ. № 6212 (բ). պատվեր № 1043 տիրած 4000

Պետերատի տպարան Յերևանում

և այլն, 17 միլիարդ ռուբլու հիմնական ներդրումներ
 և կատարվելու, 1930 թվի 10 միլիարդ ներդրումներ
 փոխարեն: 1931 տնտեսական տարում միայն արդյու-
 նաբերության հիմնական շինարարությանը հատկաց-
 վում է 5 միլիարդ 500 միլիոն ռուբլի, ելեկտրոֆիկա-
 ցիայի մեջ դրվելու յե 850 միլիոն ռուբլի, կառուցվե-
 լու յե 4 միլիարդ ռուբլու նոր սարքավորում ունեցող
 գործարաններ, գործի յեն դրվելու համաշխարհային
 սոցիալիստական զբաղմունքի Մագնիտոստրոլ և Կուզ-
 նեցստրոյ Արտադրության մեջ ներգրավվում է 2 միլիոն
 նոր բանվորներ, արտադրողականությունը բարձրա-
 նում է 28% -ով, արտադրանքի ինքնարժեքն իջեցվե-
 լու յե 10% -ով և այլն: Գյուղատնտեսության զար-
 գացման ասպարիզում հիմնական շինարարությանը
 տրամադրվում է 4 միլիարդ ռուբլի, բոլոր մշակույթ-
 ների ցանքսերի տարածությունը հասցվելու յե 143
 միլիոն հեկտարի, վորից հանրային հատվածը—սովխոզն
 ու կոլխոզը մշակելու յեն դրա 50% -ը: Ունենալու յենք
 1.400 մեքենա - տրակտորային կայաններ: Կուլեկտի-
 վացվում է գյուղատնտեսության 50% -ը և կուլեկտիվաց-
 ման հիման վրա կուլակը վորպես դասակարգի վերա-
 ցումը դրվում է ափիլի շեշտակի: Այս պլանների կա-
 տարումը ու գերակատարումը լուծելու յե, «Ով ում»
 հարցը գյուղատնտեսության մեջ հողուտ գյուղատնտե-
 սության սոցիալիստական սեկտորի: Սոցիալիստական
 էնդուստրիալի տեմպերն ապահովում են գյուղատնտե-
 սության արմատական ու վճռական բեկումը դեպի սո-
 ցիալիստական զարգացումը դեպի սոցիալիստական
 տարրերի վճռական գերակշռում կապիտալիստական
 տարրերի հանդեպ, դուրս շարտելով կապիտալիզմի
 անցարդները գյուղումը:

Հնգամյակի 3-րդ տարին, դա «նեպի վերջին տա-
 րին է» — և սոցիալիզմի կոնկրետ կառուցման առաջին
 տարին է լինելու: Հնգամյակի 3-րդ տարին ապահո-
 վում է սոցիալիստական հաղթարդավի հնգամյակը կա-
 տարելու 4 տարում:

Այս վիթխարի պլանների կատարումն ու գերա-
 կատարումը պահանջում է բանվոր դասակարգի, կոլ-
 խոզնիկների, աշխատավոր գյուղացիությունը յայն մաս-
 սաների ելավելի համախմբումն կուսակցույթյան շուրջը,
 ծավալելու անողորմ պայքար բուրժուական, հակահե-
 ղավոխական իդիոկրիաների՝ նացիոնալիզմի, դաշ-
 նակցության, մենշևիզմի, մուսաֆաթիզմի դեմ: Կաս-
 կած չկա, մեր ժողովրդական տնտեսության վճռական
 տեմպերի կիրառումը սրում է դասակարգային պայքարը,
 ինչպես մեր յերկրում, նույնպես և համաշխարհային
 մասշտաբով: Մեր զարգացման տեմպերը որ որին յայն
 բազա ստեղծելով միջազգային սոցիալիզմի համար:
 կատաղեցնում է միջազգային կապիտալիզմին, վորը
 տենդոնեն պատրաստվում է զինված ինտերվեն-
 ցիալի, սոցիալիստական մեջնաբերդ խորհրդային
 միության դեմ. մի հանգամանք, վորը պահանջում է
 աշխրջություն և դաժան պայքար բոլոր նրանց դեմ—
 կուլակ, դաշնակ, տերտեր, փնասարար, ինտերվենտ,
 վորոնք վործ կանեն խանգարելու, կասեցնելու սո-
 ցիալիզմի կառուցման հոյակապ աշխատանքները մեր
 յերկրում:

Այս տեմպերի կենսագործումը պահանջում է ծա-
 վախլ պայքար լերկու Ֆրոնտի վրա—աջ, ձախ ուղոր-
 ալունիզմի դեմ: Միանգամայն ակներև է, վոր առանց
 ամենավճռական և դաժան պայքարի, ընդգեմ աջ ուղոր-

այոռնիստներին, ինքնահոսի, մենք չենք կորոզ քար-
ձրացնել մեր արդյունաբերական արտադրանք 45 0/0-ով,
բերքատվության բարձրացումը և այլն, անկարող կլին-
ենք իրագործել կապիտալ շինարարություն հնգամ-
յակի 3-րդ տարվա պլանը:

Մեր տնտեսության սրընթաց վերելքի մարտական
խնդիրները պահանջում են նաև ազգային լինիչան
քաղաքականության ճիշտ կիրառումը և անհատ պաշ-
տարի սրումը ներկա շրջանում: ազգային խնդրում հիմ-
նական վտանգ հանդիսացող մեծապետական շովինիզմի
դեմ խնչպիս և զանազան գույնի ու վարիանտներով
իր դեմքը ցույց տվող տեղական նացիոնալիզմի դեմ:

3-րդ տարվա մարտական պլանների ապահովումը
պահանջում է բանվոր դասակարգի, կոլտնտեսական-
ների միլիոնավոր մասսաների ակտիվության ու աշ-
խատանքային ստեղծագործության ենթակառուցվածքի — սոց-
մրցում, հարվածայնություն, հանդիպական պլաններ
և աշխատանքային նոր ձևեր ու մեթոդներ, վիթխարի
աճումը: Յեվ վերջապես առաջիկա 1931 թվի տնտեսա-
կան տարվա պլանի բոլոր մասերի կատարումը, հատ-
կապես վորտական ցուցանիշները ապարիզում (ար-
տադրանքի ինքնաբերի իջեցում, շինարարության
արժեքի իջեցում, աշխատանքի արտադրողականության
բարձրացում, բերքատվության բարձրացում) և 3-րդ
տարվա բոլոր վճռական խնդիրների կենսագործումը
հրամայական կել պով պահանջում են աշխատավորա-
կան լայն մասսաների կուլտուրական ու քաղաքական
մակարդակի բարձրացման ևլ ավելի արագ վերելք,
պահանջում են վճռական բեկում կուլտուրական ֆրոն-
տի բոլոր ասպարեղներում: Այդ տեսակետից, կուլտու-

րական հեղափոխության պրոբլեմները ներկայումս
դրվում են առաջին պլանի վրա, կուլտուրական հեղա-
փոխության պրոբլեմները դրվում են, վերապես սոցիա-
լիստական հասարակության կառուցման ու դեպի սո-
ցիալիզմը գնացող ընթացքի անբաժան մասը: Վորով
հետև առանց կուլտուրական հեղափոխության բարձր
տեմպերի, չի կարելի ապահովել սոցիալիստական զար-
գացման բոլոր շրջանի տեմպերը: Վորովհետև կուլտու-
րական հեղափոխությունը մեր զարգացման վճռող
ողակն է հանդիսանում, առանց վորի, մենք չենք կա-
րող լայն ճակատով առաջ շարժվել:

Այժմ ավելի քան յերբևե, հասել է անհրաժեշտու-
թյունը կուլտուրական շինարարության տեմպերը հասց-
նել ու հավասարեցնել սոցիալիստական վերակառուց-
ման արագ տեմպերին, վորովհետև «Մեզ համար այժմ
բավական է այս կուլտուրական հեղափոխությունը, վոր-
պեսզի կատարելապես սոցիալիստական յերկիր դառնանք:
Սակայն այդ կուլտուրական հեղափոխությունը մեզ հա-
մար անասելի դժվարություն է ներկայացնում յեվ գուց
կուլտուրական հասկության բնույթի (վորովհետև անգրա-
գես ենք) յեվ նյութական բնույթի (բանի վոր վորպեսզի
մենք կուլտուրական յիմենք արտադրության նյութական
միջոցների զարգացում է պեթ, վորոք նյութական հիմք—
պալանդան է հարկավոր)» (Լենին):

Այդ նյութական հիմքն ու պատվանդանը վորի
մասին խոսում եր ընկ Լենինը, ներկայումս մենք ու-
նենք: Մեր յերկրի ռեսուրսները կատարյալ հիմք ու
իրավունք են տալիս մեզ յոր ամբողջ ծավալով դնելու
և լուծելու կուլտուրական հեղափոխության խնդիր-
ները: Ժամանակն է անցնելու համատարած գրագի-

տութիւն, վորովհետեւ Վանգրազեան մարզը սոցիալիզմին թշնամի չէ, նա դուրս ե քաղաքականութիւնից»։ «Հաղթել անգրազեան ժողովրդի միջոցով, հաղթել անկուտուրական ժողովրդի միջոցով չի կարելի» (Լենին)։ Անա թե ինչպէս ե դրված խնդիրը ներկայումս։ Ինչ խոսք, վոր կուտուրական հեղափոխութեան ամենահիմնական ու վճռական ողակը հանդիսանում ե պարտազիր ուսումը ե անգրազիտութեան ե կիսագրագիտութեան վերացումը։ Դիտարկեմք ներկայումս ինչ ե, վոր մենք անցնենք պարտազիր տարակաւ ուսուցման։ Յետաւում եմ գլխավար, վորովհետեւ այդպիսի անցումը վճռական բայլ կլինի կուտուրական հեղափոխութեան գործում։ (Ստալին, 16-րդ կուս համագումարում արած զեկուցումը)։

Համկոմկուսի 16-րդ կուս. համագումարը յեշնելով այդ տեսանկյունից ե կուտուրական հեղափոխութեանը դիտելով վորպէս մեր ժողովրդական տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման հիմնական լծակներից մեկը ավելց բայլելիկան մարտական զերեկակով 30-31 ուս. տարում ընդհանուր նախնական պարտազիր ուսուցման անցնելու ե անգրազիտութեան վերացման արագ ու վճռական տեմպերի մասին։ Ընկ. Ստալինը կուս. 16-րդ համագումարում նշեց, վոր «առանց բնդիւնուր պարտազիր նախնական ուսում մեցնելու չի կարելի լուրջ կերպով առաջ տարծվել»։ Վոր կուտուրական յետաձնացութեանը ե անգրազիտութեանը արգելակ ե դառնալու մեր տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման հսկայաթափ տեմպերին, դրա մասին վոյ մի կասկած, անա թե ինչ ե առում ընկ. Մնդրեկը 16-րդ կուս. համագումարում իր արտասանած հաւում։

«Մենք բոլորս գիտակցում ելինք ե գիտակցում ենք, խոսում ելինք ե խոսում ենք կուտուրական հեղափոխութեան մասին, բայց մինչեւ այժմ հետաձգում ելինք բավականաչափ վճռական կերպով մոտենալ այդ Ֆրոնտին» միջոցները արդոււնաբերութեան ե այլնի համար խնայելու պատճառով, սակայն մենք բոլորս պետք ե այժմ ուղղակի ընդունենք, վոր ավելի ես հետաձգել մենք չենք կարող»։

Մենք չենք կարողանա ապահովել արտնդրողական ուժերի վերելքի կատաղի տեմպերը նամանավանդ գյուղատնտեսութեան մեջ, յիթե մենք չապահովենք վճռական բեկումը կուտուրական Ֆրոնտում։ ... Մեզ պետք ե այնպիսի կուտուրա, վորը կարողանա ապահովել սոցիալիստական շինարարութեան արագ վերելքը։ Մեզ պետք ե կուտուրա՝ վերացնելու համար տգիտութեանը ե գյուղի հսկայական մասսաների ե մինչեւ անգամ մեր կադրերի այն անոգնականութեանը տարերքի առաջ, վորոնց պատճառով մենք ամեն տարի կորցնում ենք բերքի կեսը, անպետք խոտերի, փասատուների պատճառով ե այլն։ «Կոլեկտիվացման պայմաններում մի փոքր ավելի գրագիտութեան ե կուտուրա՝ մենք ամենահարուստ մի յերկիր կլինենք ե ամենակարճ ժամակամիջոցում վերջնականապէս դուրս կգանք ամեն տեսակ դժվարութեաններից»։

16-րդ կուս. համագումարը յեշնելով այս խնդիրներից առաջադրեց պարտազիր նախնական ուսման ե անգրազիտութեան վերացման խնդիրները, վորպէս գլխավոր խնդիրներ կուտուրական հեղափոխութեան Ֆրոնտում։ 16-րդ կուս. համագումարը պարտազիր ուսումը համարելով կուտակցական հերթական կարևոր

խնդիրներին մեկը հիշեց, վոր Երնդհանուր պարտադիր նախնական կրթութիւնը և անպրադիտութիւն վերացումը մոտակա ժամանակաշրջանում կուսակցութեան մարտական խնդիրը պետք է դառնայ:

Յեղեկով այս մարտական դիրքակազմերից, մեզ մոտ, Խորհրդային Հայաստանում ժողովրդային դեկրետով 1930-31 թվից պարտադիր ուսում հայտարարվեց առաջին աստիճանի դպրոցի Ա. Բ. Գ. Դ. խմբերում 8—10 տարեկան յերեխաների համար գոյություն ունի յոթնամյակի սահմաններում՝ բանվորական վայրերում ինչպես դպրոցներից դուրս մնացած 11—15 տարեկան դեռահասների համար: Դեռ ևս 1930 թ. ոգոստոս ամսից Լուսժողովմամբ, լուսաշխատավորութունը, կոմսոմոլը, արհեստակցական կազմակերպութիւնները և հասարակական ու տնտեսական որդանների Հայկոմկուսի ղեկավարութեամբ մեծ ենտույլագնով ձեռնամուխ յեղան պարտադիր ուսման ու անգրագիտութեան վերացման բարձր տեմպերին անցնելու նախապատրաստական աշխատանքներին:

ՆԱԽԱՊԱՏՈՐ ՍՏԱԿ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՅՎ ՊԱՐՏԻՒՄ ՈՒ Ա ԳՐԱԳԻՏՈՒԹ ԵՒ ՎԵ ԱՑ- ՄԱՆ ՊԼԱՆԸ

Առնից կարևոր խնդիր, վորը դրված էր պարտ. ուսին անցնելու նախապատրաստական աշխատանքների կիզակետում, դա հետևյալն էր՝ 1. մասսայականացնել պարտուսման ու անգրագիտութեան վերացման տնտեսական-քաղաքական նշանակութիւնը, պարտադիր ուսման և անգրագիտութեան վերացման շուրջը

լայն մասսայական կարծիք ստեղծել բանվորների, կուլխոյնիկների և աշխատավոր գոյացիութեան շրջանում, ապահովել նրանց ակտիվ ու գործունայ մասնակցութիւնը պարտուսի ու անգրագիտութեան վերացման պատասխանատու ու դժվարին աշխատանքներին, առանց վորի դրական արդյունքի հասնել չիր կարելի:

2. Վերակառուցել լուսավորութեան վողջ սխեմները սկսած ներքին ողակներից մինչև վերև:

3. Բյուջետային—մատերիալ բազա ապահովել պարտուսի համար:

4. Հայտնաբերել, հաշվի առնել և կոմպլեկտավորման յինթարկել 8—10 տարեկան հասակ ունեցող բոլոր յերեխաներին, ինչպես նաև դպրոցներից դուրս մնացած և զանազան պատճառներով դպրոցներից վաղաժամ հեռացած 11—15 տարեկան բոլոր կիսազրագետ ու անգրագետ դեռահասներին:

5. Լուծել և ապահովել պարտուսի անցնելու հետևանքով զգացվող մանկավարժական ուժերի սուբկարիքը ինչպես նաև դասագրքերի, դասական ու գրեխական պիտույքների հարցը:

6. Ապահովել դպրոցները շենքերով, կահավորութեամբ, ինվենտարով և այլն:

7. Մատերիալ հնարավորութիւններ ստեղծել ինչպես աշակերտութեան, նույնպես և մասսայական մանկավարժական կազմերի համար:

8. Մշակել անգրագիտութեան վերացման պլանը, լայն բազա ստեղծելով այդ պլանի կենսագործման համար: Ահա այն հիմնական և կարգինալ խնդիրները, վորոնք դրված էին մեր պարտուսման և անգրագիտութեան վերացման բարձր տեմպերին անցնելու:

Նախքան այն խնդրին անցնելը, թե ինչ է արված այս 4-5 ամսվա ընթացքում կուս. 16-րդ համագումարի և կառավարության վերջումները պարտադիր ուսուցման և անդրադարձության վերացման առաջարկում կենսագործելու ուղղությամբ, ինչպես նաև պարտուսի ու անգրագիտության վերացման նախապատրաստական աշխատանքի բնագավառում, այժմ մի քանի խոսք պարտադիր ուսուցման և անգրագիտության վերացման պլանի մասին:

Լուսժողկոմատի վիճակագրական տվյալների համաձայն 1929-30 ուսումնական տարում գործում էին ամբողջ Հայաստանում 2.188 կոմպլեկտ, 79.832 հոգի 8—15 տարեկան սովորողներով (1-ին աստիճանի դըպրոցի 4 խմբերը միասին), նույն ուսումնական տարվա վերջում 4-րդ խումբն ավարտում են 14.922 հոգի, իսկ մնացած 64910 հոգին պետք է շարունակեն իրենց ուսումը 1930-31 ուս. տարում: Պարտուման անցնելու հետևանքով այս թիվը կբնականացվում է: Վիճակագրական մոտակա տվյալների համաձայն մենք Հայաստանում ունեւինք զուրա մնացած՝

գյուղում 8 տարեկաններ 21.278 հ.

9 » » 6.880 հ.

10 » » 5.096 հ.

և քաղաքներում ու բանվորական վայրերում

նույն տարիքների 3.596 հ.

ընդամենը դպրոցներից զուրա մնացած 8—10

տարեկան յերեխաների թիվը հասնում է 36.850 հ., վորոնք պարտադիր կերպով պետք է ընդգրկվեն դըպրոցներում 1930-31 ուս. տարում: Բացի այդ, դպրոցներից զուրա մնացած 11—15 տարեկան դեռահաս-

ները Հայաստանում հաշվում են մոտավորապես 30.000 հոգի. Ժողկոմխորհի դեկրետով այս ուսումնական տարում պարտադիր կերպով միամյա և յերկամյա դպրոցներով պետք է ընդգրկվին դրանց 50 տոկոսը՝ այն է 15.760 հոգի: Այսպիսով մենք պարտուսի կարգով պետք է ընդգրկվինք քաղաքում և գյուղում միասին՝ 8—10 տարեկանների 36.850 հոգու բաց անելով դրանց համար 60.4 նոր կոմպլեկտ

11—15 տ. դեռահաս 15.760 » 421 » »

1929-30 ուսումնական տարվանից մնացած աշակերտութունն 64.910 հոգի 2.188 կոմպլեկտ,

այսպիսով Հայաստանում 1930-31 տարում 1-ին աստիճանի դպրոցների 4 խմբերում պետք է ընդգրկվին 8—15 տարեկան հասակ ունեցող յերեխաները 116.770 հոգի, և պետք է գործեր 3.213 կոմպլեկտ, առանց յերկաթգծի դպրոցական ցանցի (սեա պլանը էջ 14՝ աղյուսակը ըստ շրջանների):

ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԿՍԱԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՊԼԱՆԸ

Հայաստանուման գրագետների և կիսագրագետների թիվը 1929-30 ուսումնական տարում հաշվում էր մոտ 309.720 հոգի, նույն ուսումնական տարում լիկկայաններով և կիսագրագիտական դպրոցներով անցիլ են շուրջ 62.000 հոգի, այսպիսով 1930-31 ուս. տարվա շումքին Հայաստանում մնում են 246.720 հոգի կիսապրագետներ և անգրագետներ: Ըստ Լուսժողկոմատի նախատեսումների անգրագիտության վերացման հնգամյակը պետք է կատարվի 4 տարում, այսինքն անգրագիտութունն ա-

ԸՄՏ ԼՈՒՍՈՒՂԱՊԵՏԻ ՊԸՆԻ ՊԵՏԶ Ե ԸՆԳԴԻՎՆԵՐՆ

Ե Ր Զ Ս Ե Ն Ե Ր	9-ից 10 տար. յերեթաններ		11-15 տ. յերեթաններ		Ընդամենը	
	կոմպլ.	սովորողն.	կոմպլ.	սովորողն.	կոմպլ.	սովորողն.
1. Աբարանի . . .	99	3658	17	641	116	4294
2. Ալլահվերդու . .	111	4152	33	1233	144	5385
3. Ախաթի . . .	161	5978	24	885	185	6863
4. Աղբաբայի . . .	80	2020	10	300	90	2320
5. Ալտարախի . . .	90	3321	13	512	103	3833
6. Բասարգեչարի . .	124	3770	16	560	140	4330
7. Վերդի . . .	66	2154	10	320	76	2474
8. Վաղարշապատի . .	97	3559	17	728	114	4287
9. Դուրխի . . .	108	3829	16	566	124	4395
10. Դարաղաղի . . .	90	3331	13	512	103	3843
11. Դիլիջանի . . .	93	3454	13	513	106	3967
12. Դուրջյանի . . .	175	6477	21	948	196	7425
13. Իջևանի . . .	72	2657	10	350	82	3007
14. Կոտայքի . . .	112	4151	17	507	129	4658
15. Դամարուի . . .	108	3986	16	592	124	4578
16. Դափանի . . .	99	3653	19	764	118	4417
17. Դարաքիլիսայի . .	126	4649	19	727	145	5376
18. Դուրդուղուլու . .	58	2158	10	394	68	2552
19. Մ. Դյոկչայի . . .	90	3321	14	530	104	3851
20. Մեղրու . . .	35	1328	6	192	41	1520
21. Մարտունու . . .	90	3223	14	567	104	3790
22. Ն. Բայազետի . . .	90	3321	27	986	117	4307
23. Սիսիանի . . .	83	5055	12	453	95	3508
24. Ստեփանավանի . .	139	5147	16	637	155	5784
25. Թալինի . . .	46	1726	7	256	53	1982
26. Շամշադինի . . .	72	2657	14	447	86	3104
27. Յերևանի . . .	161	5963	13	500	174	6463
28. Լենինականի . . .	117	4317	4	140	121	4457
Ընդամենը . . .	2792	101000	421	15760	3213	116760

կիսադրագիտությունը Հայաստանում հիմնականում լիկվիդացիայի պետք է յենթարկվի 1932 թվի վերջում: (Ռեցիդիվը հաշվի չառած) ըստ վորում, անհրաժեշտ է վճռական բեկում է բարձր տեմպեր առաջացնել անդրադիտությունը ու կիսադրագիտության աշխատանքների ասպարիզում այն հաշվով, վոր յերկու տարվա ընթացքում այն է 1930-31 և 31-32 ուսումնական տարում անդրադիտությունը և կիսադրագիտությունը լիկվիդացիայի յենթարկել Հայաստանում: Յենեկով այդ հիմնական ուստանովկայից, վորոշված էր 30-31 ուսումնական տարում հասարակական, պրոֆ., կոմսոմոլի և կոոպերատիվ կազմակերպությունների հետ միասին վերացնելու 107.000 հոգու անդրադիտությունը ու կիսադրագիտությունը, այսինքն մոտ կրկնակի 1929-30 տարվա համեմատությամբ: (Տես պլանը ըստ շրջանների ու կազմակերպությունների եջ 16 և 17):

Այսպիսով յեթե մի ընդհանուր հայտարարի բերելու լինենք պարտուսի յեվ անդրադիտության և կիսադրագիտության վերացման 1931 թ. պլանների քանակական ցուցանիշները մենք կստանանք հետևյալը. —

1930-31 ուսումնական տարում մենք պետք է ընդգրկենք՝

1) 8—10 տարեկան յերեկտներին 101.000 հոգի, բաց անելով 2.792 կոմպլիկտ, 2) 11-15 տարեկան գեռահասներին՝ 15.760 հոգի, բաց անելով 421 կոմպլիկտ, 3) լիկվայաններում կիսադրագիտական դպրոցներում 107.000 հոգի, բաց անելով 3.430 կոմպլիկտ, 4) յերկաթ գծի դպրոցներում 2.905 հոգի, բաց անելով 180 կոմպլիկտ, ընդամենը 226.665 հոգի, 6.743 կոմպլիկտ:

Այսպիսով ամբողջ Հայաստանում 1930—31 ուսումնական տարում, առանց յոթամյակների և կոլեկիա դրոցների մենք պետք է ունենայինք պարտադիր

ՅԵՐԱԿԱՆ ԲՈՌԻՉՅՈՒՆ ԵՆԴ ՀԱՄԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔԺՈՎ ԲԱՅԱԴՈՎ ԼՍԿԱՆՆԵՐԻ ՔԻՎԸ
1930—31 ռաւաւ. տարւաւ

Ձեռքարկ	Տեղական բյուջեյով	ԿԱՆԸ Լ		Կառնաւ կենտրոնի		Հախարակի գծով		Հախարակի գծով		ՀԱՄԱՆ- ԿԱՆ		Ընդամեն ընդամեն	
		Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ	Քիւլ
1	Կապալաւորութեամբ	600	20	3295	109	300	10	450	12	180	6	21	4195
2	Կապալաւորութեամբ	685	22	2515	84	420	10	320	6	120	4	25	4840
3	Կապալաւորութեամբ	480	15	2530	80	300	9	560	16	120	4	16	9490
4	Կապալաւորութեամբ	570	18	1593	52	180	5	200	5	—	—	21	9188
5	Կապալաւորութեամբ	1075	35	2115	70	90	3	560	14	90	3	8	4150
6	Կապալաւորութեամբ	505	17	2429	77	210	7	280	7	—	—	14	3894
7	Կապալաւորութեամբ	900	30	860	28	180	6	400	10	—	—	11	2680
8	Կապալաւորութեամբ	240	8	1115	36	90	3	240	6	60	2	3	1845
9	Կապալաւորութեամբ	510	17	1495	49	120	4	460	11	—	—	4	2705
10	Կապալաւորութեամբ	1120	33	958	32	240	8	440	11	—	—	13	8158
11	Կապալաւորութեամբ	585	20	2000	69	180	6	320	8	—	—	10	3385
12	Կապալաւորութեամբ												178
13	Կապալաւորութեամբ												151
14	Կապալաւորութեամբ												141
15	Կապալաւորութեամբ												101
16	Կապալաւորութեամբ												183
17	Կապալաւորութեամբ												122
18	Կապալաւորութեամբ												85
19	Կապալաւորութեամբ												58
20	Կապալաւորութեամբ												85
21	Կապալաւորութեամբ												97
22	Կապալաւորութեամբ												103

1-314694

12	Արտաւան	510	17	1909	63	240	8	920	23	—	—	420	13	3999	124
13	Մարտաւան	560	18	1968	64	150	5	680	17	—	—	649	20	3998	124
14	Կապալաւորութեամբ	870	29	1955	64	90	3	760	19	210	7	590	18	4275	15
15	Ստեփանաւան	630	20	2205	73	300	10	280	7	180	6	400	13	3995	129
16	Ծաւալաւոր	305	10	2637	87	180	6	980	22	120	4	130	4	4352	133
17	Կապալաւորութեամբ	700	28	2156	74	150	5	800	20	120	4	700	21	4626	162
18	Կապալաւորութեամբ	420	13	1515	50	150	5	360	9	80	3	150	5	2695	85
19	Կապալաւորութեամբ	330	10	2055	67	180	6	440	11	150	5	150	5	3905	104
20	Կապալաւորութեամբ	560	18	1933	64	240	8	440	11	180	6	450	15	3903	122
21	Կապալաւորութեամբ	660	21	2315	76	210	7	360	9	150	5	300	10	4095	128
22	Կապալաւորութեամբ	900	30	2855	97	210	7	440	11	—	—	360	12	4765	157
23	Կապալաւորութեամբ	570	18	1755	58	90	3	280	7	120	4	210	7	3025	97
24	Կապալաւորութեամբ	580	18	1780	58	150	5	280	7	90	3	390	13	3270	104
25	Կապալաւորութեամբ	960	30	2355	78	120	4	400	10	90	3	180	6	4105	131
26	Կապալաւորութեամբ	420	13	1800	60	360	12	400	10	—	—	360	12	3840	107
27	Կապալաւորութեամբ	600	20	1700	52	—	—	240	6	755	25	600	20	3895	123
28	Կապալաւորութեամբ	750	25	2855	97	—	—	640	16	1080	36	660	22	5985	196
29	Կապալաւորութեամբ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	13
30	Կապալաւորութեամբ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570	18
31	Կապալաւորութեամբ	17595	568	53635	1852	5130	165	12960	321	3905	130	10685	367	107009	8490

ուսման և անգրագիտութեան վերացման դժով 226.661 հոգի սովորեցներ՝ 6.765 կոմպլեկտով, 1929—30 ուս. տարվա 141.832 սովորողների և 2.454 կոմպլեկտի դիմաց:

Պարզ է, վոր վերցրած տեմպերի կենսագործունե ու ապահովումը պահանջում էյին բոլոր դժերով (կուս, պրոֆ, ԼԿՅԵՄ և կոոպերացիաներով թյուններ) լարված և համար պայքար և աշխատանքներ: Յեթն մի փոքր հաշվեհարդար կատարենք այդ տեմպերն ապահովելու ուղղութեամբ մինչև որս տարվելիք աշխատանքներ՝ կտեսնենք, վոր կուսակցութեան անմիջական ղեկավարութեամբ մենք խոշոր և զգալի հաջողութիւններ ենք ձեռք բերել այդ ապարիզում: Վորոնք են դրանք՝ հիմնականում լուծված կարելի չի համարել մանկավարժական կադրերի սուր պակասը, վոր զգացվում էր տարվա սկզբին, պարտուսն ապահովելու համար մեզ անհրաժեշտ էր ցանցն ուղարկել 1.091 նոր ուսուցիչներ. առ 1-ն փետրվարին ուղարկված է 990 հոգի, կարիք է զգացվում միայն 101 հոգու, պիտավորապես ազգային փոքրամասնութիւնների համար (թուրքեր, ասորիներ, քրդեր): Լուծված կարելի չի համարել նաև դասագրքերի ու ծրագրերի հարցը. 1-ին աստիճանի դպրոցի բոլոր խմբերն ու լիկկայաններն ապահովված են ծրագրերով և հիմնական դասագրքերով: Հաջողվել է պարտ. ուսման և անգրագիտութեան վերացման շուրջը ստեղծել համեմատած նախկին տարիների հետ մեծ բեկում և լայն խանդավառութուն ամենայն իրավամբ այսոր կարող ենք արձանագրել, վոր կուսակցութեան և խորհրդային իշխանութեան կողմից տրված մարտական դիրեկտիվներ

ի կենսագործմանը լծվել են հազարավոր բանվորներ, գոյսողնիկներ, բատրակ-չքավորներ, միջակ գյուղացիութիւնը, ինտելիգենցիան—հատկապես մասսայական ուսուցչութիւնն ու ուսանողութիւնը: Բավական խոշոր նվաճումներ ունենք նաև խորհրդային ուսուցչի շուրջը շրջան լայն կարծիք ստեղծելու և նրա աշխատանքների համար նպաստավոր պայմաններ ստեղծելու ուղղութեամբ: Կուսակցութեան ու խորհրդային իշխանութեան վարչունքների հետևանքով համեմատաբար բարելավվել է ուսուցչութեան նյութական-կենսագրային դրութիւնը և նրա իրավական շահերի պաշտպանութիւնը: Այս բոլորի հետևանքով, այսոր մենք ունենք պարտադիր ուսման պլանի լրիվ կատարումն ու գերակատարումը: Առ 1-ն փետրվարի, զբաղւոյցներում, լերկաթգծի դպրոցների հետ միասին ընդգրկվել են 8—15 տարեկաններ 119,092 հոգի, դործում 1-ն 3.404 կոմպլեկտ, կամ պլանը կատարված է 102,8 տոկոսով (տես պարտուսի ընթացքը № 5 տեղեկագիր 20-րդ էջ):

Սակայն պետք է արձանագրել, վոր յեթն մենք այսոր քանակական նվաճումներ ունենք 8—15 տարեկան լերկաթների դպրոցներում ընդգրկելու ապարիզում 107.000 հոգու փոխարեն այսոր ընդգրկված են և սովորում են միայն 65.710 հոգի, կամ պլանը կատարված է 61,5 տոկոսով (տես կատարման ընթացքը էջ 21):

Վորն է այստեղ պլանի թերակատարման հիմնական պատճառը, ամենից առաջ այս թերակատարումն բացատրվում է նրանով, վոր անգրագիտութեան վերացման գործը տեղերում չի համարվել պարտադիր

Ե Ր Զ Ա Ն Ն Ե Ր	Կ ո մ ա լ Լ Ե Կ տ			Ե Ր Զ Ա Ն Ն Ե Ր	Կ ո մ ա լ Լ Ե Կ տ		
	դ յ ա ճ ը մ ա ն	ո ս խ տ	զ զ ի ն ձ ե ն ղ ը		դ յ ա ճ ը մ ա ն	ո ս խ տ	զ զ ի ն ձ ե ն ղ ը
1. Արարան	138	119	4,661	15. Ալլահվերդի	166	115	5,494
2. Ախալի	174	94	5,791	16. Աղբալալ	99	110	3,250
3. Աշտարակի	107	104	3,636	17. Բաալբեյալի	127	91	4,760
4. Վեդի	45	59	1,413	18. Վաղարշապատի	134	117,5	4,630
5. Գորիսի	111	89,5	3,889	19. Գարալագյալի	106	103	3,694
6. Դիլիջանի	114	107	3,975	20. Դյուզլեյանի	208	107	7,235
7. Իջևանի	79	96,3	2,830	21. Կոսայի	140	109	4,495
8. Դամարլի	123	99,2	3,886	22. Դավանի	111	94	3,406
9. Դարաբեկիսալի	164	113	5,915	23. Դուրդուզուլի	74	109	2,600
10. Մ. Գրեկյալի	110	115	4,012	24. Մեղրի	42	102,4	1,055
11. Մառտունի	107	102,9	5,710	25. Ն. Բալազանի	145	124	5,666
12. Մերեանի	106	111,6	3,635	26. Սահեմանավանի	161	104	5,723
13. Բալինի	58	19	2,240	27. Շառնաղինի	95	10,4	3,274
14. Յեղևան	153	88	5,75	28. Լեռնակալանի	97	80	3,597
				29. Յեղևաթ գիծ	100	100	2,905
				Ընդամենը	13,404	10,8	119,042

Պնդրագիսուրյան վերացման ընթացքը, ըստ սոցիալական խմբերի սկյալների

Ե Ր Զ Ա Ն Ն Ե Ր Ը

Ծ Բ Զ Ա Ն Ն Ե Բ Ը	Ըստ պլանի նախատեսմանի.		Փաստորեն ընդգրկված է առ 1-ն փետ. 1931 թ.		Մոմենտը ընդգրկման 10/10
	Խումբ սովոր.		Խումբ սովոր.		
1. Աղբալան	124	3.999	73	2.170	54
2. Ալլահվերդի	147	4.586	138	3.147	71
3. Ախաա	122	3.803	66	1.650	43
4. Աղբաբա	97	3.150	67	1.622	51,5
5. Աղաբառի	101	3.188	49	1.667	52
6. Բաաբաբեյաբ	157	4.765	94	3.045	64
7. Գորիս	97	3.025	71	2.159	71
8. Դարաբաբաբա	133	4.150	75	1.825	44
9. Դիլիջան	85	2.685	42	1.342	50
10. Դյուզլեյան	107	3.340	181	5.446	163
11. Թալին	108	3.385	42	1.218	33
12. Իլվան	104	3.305	34	1.052	32
13. Կոսաբ	122	3.824	94	2.308	60
14. Դամաբաբ	151	4.840	161	6.958	144
15. Դարաբաբաբա	135	4.275	91	2.885	68
16. Դաբան	131	4.105	110	3.398	83
17. Դուրաբաբաբա	141	4.490	75	2.625	59
18. Մաբա	85	2.705	44	2.380	88
19. Մոլլա-Գոյկա	124	3.998	95	2.175	54
20. Մեղրի	58	1.845	30	600	33
21. Նոր-Բաբաբա	128	4.095	57	1.873	46
22. Շաբաբա	133	4.352	25	746	17
23. Սիսեան	104	3.270	64	1.950	60
24. Սահեբանաբան	129	3.995	62	1.837	46
25. Վաբաբաբաբա	168	4.195	95	2.845	68
26. Վեդի	85	2.680	սեղեկութ. չկան		
27. Յեբան քաբա	203	6.273	61	2.495	41
28. Լեռնեբան »	123	4.107	123	3.210	78,1
29. Յեբաբաբ գիծ	18	570	72	1.082	198
Ընդամենը	3.426	107,000	2,191	65,710	615

ուսուցման անբաժանելի մասը, ընդհակառակը, անգրագիտության վերացման աշխատանքները չհախճալով, այլանի վրա յեն դրված յեղել. ամբողջ ուղղորդությունը սկսելով և պարտադիր ուսուցման շուրջը՝ Հասարակական, տնտեսական կազմակերպությունները, ինչպես նաև կոմսոմոլը հարկ չեղածին չափով չեն կապողացել ուժերի լայն մոբիլիզացիա կատարել իրենց ստանձնած պլանները կատարելու համար. Համադանց վատ և աշխատել «կորչի անգրագիտություն» բջիջները և այլն: Ըստ պլանի, ԿԱՆԸ և կոմսոմոլը միասին պետք է բաց անեյին 1.877 լիկկայան, վերացնելով 56,310 հոգու անգրագիտությունն ու կրթագրագիտությունը, բայց փաստորեն առ 1-ն փետրվարի բաց են աքել ընդամենը 941 լիկկայան 28.155 սովորողներով, մի հանգամանք՝ վերը խիստ կերպով անգրագիտում և անգրագիտություն վերացման պլանի թերակատարման վրա:

Պլանների թերակատարման դործում խոշոր մեղավորություն ունեն նաև կոոպերատիվ կազմակերպությունները, վերոնք չեն կարողանում ժամանակին հայթայթել մատերիալ-հնարավորություններ — լամպաներ, գրականություն, դասակազրկական պիտույքներ, լիկկայանի աշխատանքները կանոնավոր տանելու համար:

Պարտադիր ուսուցման քանակական նվաճման խնդրում մենք լուրջ ճեղքվածքներ ունենք ազգային փոքրամասնության շրջանում: Վեդի-Բասարի շրջանում ընդգրկման պլանը կատարված և ընդամենը 55% -ով, մի հանգամանք, վերի վրա անհրաժեշտ և հատուկ ուղղորդություն դարձնել, ուժեղացնել ազի-

տացիոն ու բացառական աշխատանքներն այդ շրջանում, ապահովել շրջանը մանկավարժական ուժերով, ձեռնարկներով, դասական-գրեհական պիտույքներով և վոր կարևորն է, ուժեղացնել Լուսժողկոմատի կենդանի ղեկավարությունն այդ շրջանի աշխատանքների վրա:

ՊԱՅԲԱՐ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մեր ամենաթույլ կողմերից մեկն էլ պոլիտեխնիկական կրթության թույլ ծավալումն ու կիրառումն և: Հին պոլիտեխնիկական կրթությունն դեն յենք շարժում. մեզ տնհրաժեշտ է արտադրական դաստիարակություն, այնպիսի դաստիարակություն, վորը մեզ առ հազարավոր սոցիալիստական ակտիվ շինարարներ թե գյուղում և թե քաղաքում: Պոլիտեխնիկական կրթության նպատակն է ստեղծել ուսուցման և արտագրության միասնություն, որդանական կապ, դպրոցը դարձնելու արտադրության անբաժանելի մաս, աշակերտին ծանոթացնելու արտադրություն հիմնական պրոցեսներին, ինչպես, վորովհետև «Առանց արտադրական աշխատանքի վոչ ուսուցումը և վոչ էլ կրթությունը և վոչ էլ առանց զուգընթաց ուսման արտադրական աշխատանքը չի կարող դրվել այնպիսի բարձրության վրա, վորպիսին պահանջում է ժամանակակից տեխնիկան և գիտությունը» (Լենին), վոր «կրթություն տալով մենք հասկանում ենք չերեք բան» 1. մտավոր կրթություն, 2. ֆիզիկական զարգացում և 3. պոլիտեխնիկական դաստիարակություն, վոր ծանոթացնում է բոլոր արտադրական պրոցեսներին ընդհանուր գիտական սկզբունքներին և միևնույն ժամանակ

նակ յերեւոյթն և պատանուն տալիս և տարրական գործիքներէ հետ վարժելու ունակութիւններ» (Մարքոս)։

Անհրաժեշտ է ընդգծել, վոր պոլիտեխնիկական կրթութեան այս հիմնական սկզբունքները դեռ լայն մասսաների սեփականութիւնն չեն դարձել. անհրաժեշտ է վոր չուրաքանչյուր բանվոր, կոլտնտեսական, աշխատավոր գյուղացի, տնտեսավար և ուսուցիչը ինքնի և Մարքոսի գողտիւրները պոլիտեխնիկական կրթութեան մասին իր սեփականութիւնը դարձնի։

Պոլիտեխնիկական կրթութեան անմիջական իրագործումը՝ դա բոլոր դպրոցները ձեռնարկութիւններին ամբողջունելն է ու այդ դպրոցները ձեռնարկութիւններէ որդանական մաս դարձնելն է։ Այս խնդրում չափազանց մեծ անելիքներ ունեն տնտեսավարները, կոլխոզվարչութիւնները, ինչպէս նաեւ ինքն ուսուցիչը։ Զնալած պոլիտեխնիկական կրթութեան բացառիկ կարեւորութեանը, մեր տնտեսական մարմինների վորաջ մասը վոչ միայն չի ընդառաջել նրա գործադրման, ընդհակառակը նրանցից շատերն ուղղակի խոչնդոտ են հանդիսացել պոլիտեխնիկական կրթութեան կիրառմանը։ Նրանք լեւնելով գործարանի նեղ շահերից հրաժարվում են այս կամ այն դպրոցի հետ կապ ունենալուց և չեն համաձայնվում, վոր մի վորեւ դպրոց ամբողջ իրենց ձեռնարկութեան հետ։ Ծիշտ է լեւելար պալքարից հետո, այսօր համարյա թե մեր բոլոր դպրոցներն ամբողջվել են ձեռնարկութիւններին, գործաւաններին, կոլխոզին, սակայն այդ կապը առայժմս կրում է ձեւական բնույթ, վորովհետեւ նա որդանական չէ և չի ապահովում սովորողների արտադրական աշխատանքները ձեռնարկներում, բացակայում է ձեռ-

նարկութիւնների և դպրոցի վարչութիւնների կողմից մշակված արտադրական աշխատանքների սլանը, բացակայում է ձեռնարկութիւնների կողմից և խորհրդովային տնտեսութիւնների, վարչութիւնների ուսանողութիւնը, ուսումնական ցեխերի կազմակերպման, մեքենայացրված արհեստանոցների ստեղծման, մանկական սենյակների, ստանցլանների կազմակերպման ու կահավորմանը, արտադրական կոնսուլտացիալի, վորակյալ բանվորների և ունակ կոլտնտեսականների դպրոցներին ամբողջնելու ասպարիզում և այլն։

Այդ տեսակետից դրութիւնն ավելի վատ է գնուղում։ Գյուղական մեր դպրոցները վոչ միայն զուրկ են այդ բոլորից, այլ և գնուղական ուսուցիչների և կոլտնտեսական լայն մասսաների մեջ դեռ ես չի թափանցել պոլիտեխնիկացիայի դադափարը։

Ես չափազանց մեծ շփոթ, աղաղակում պոլիտեխնիկական կրթութեան հասկացողութեան շուրջը։

Վոմանց կարծիքով պոլիտեխնիկական կրթութիւնն ասելով հասկանում ենք պրոֆեսիոնալ նեղ մասնագիտական կրթութիւնը. կամ «չքալոր աշխակերտին բաւարարել հազուադեպի և կոշկեղենով. դա նշանակում է կիրառել պոլիտեխնիկական կրթութիւնը» (Իջեվան) և կամ պոլիտեխնիկական կրթութիւնը դա «սեռական դատարարութեան կիրառումն է» (Համամլի և այլն)։ Այս շփոթի խոշոր պատասխանատվութիւնն ու մեղավորութիւնը ընկնում են Լուսթողկոմատի և լուս-որդանների վրա, վորոնք չեն կարողացել մինչև որս կազմակերպել լայն բացառական աշխատանքներ աշխատավորութեան շրջաններում, մեթոդական կոնսուլտացիոն ոգնութիւնը տեղերում, հրատարակելու

պապուլար գրականութիւնն պոլիտեխնիկական խնդիրների շուրջը. չեն կարողացել կազմակերպել վերապատրաստման դասնթացներ ուսուցչութեան համար և այլն:

Պոլիտեխնիկական կրթութեան ծավալման և կրթաման գործում մեծ դեր ունեն կատարելու մասնկ. ինստիտուտները, մասնկ. տեխնիկումները, վորոնք պետք է ամրացվեն առանձին շրջաններին և մեթոդական ցուցմունքներով և իրենց փորձով դեկավարեն այդ աշխատանքները տեղերում:

Մբանով չենք ուզում ասել, վոր ուսուցիչն ինքը չպետք է մտածի իր մասին. ուսուցիչը պետք է զգա, վոր ինքը հանդիսանում է պոլիտեխնիկ գործի ակտիվ ինիցիատորն ու կազմակերպիչը, նա պետք է զգա, վոր իր վրա կուսակցութիւնը, խորհրդային իշխանութիւնը հսկաչական պարտականութիւններ են դրել և նա պետք է աշխատի արդարացիելու իր վրա դրված հույսերը:

Ահա այն դրութիւնը, վոր մենք այսօր ունենք պարտուտի, պոլիտեխնիկական կրթութեան և անդրագիտութեան վերացման պլանների կատարման ասպարիկում:

Այս համառոտ հաշվհարդարից մի բան պարզ է, վոր պարտ. ուսման ասպարիկում քանակական նվաճման տեսակետից խոշոր հաջողութիւններ են ձեռք բերվել այս կարճ ժամանակվա ընթացքում:

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆ, ԱՁ ՈՊՈՐՏՅՈՒՆԻԶՄՆ, ԻՆՔՆԱՆՈՍԸ, ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ ՖՐՈՆՏՈՒՄ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐ ՆՐԱՆՑ ԴԵՍ

Սակայն սխալ կլինեք կարծել, վոր մենք այդ հաջողութիւնները ձեռք ենք բերել շատ հեշտ ու հանգիստ, առանց մեծ ջանքերի և ուժերի գերազույն լաբումի: Ամենից առաջ պարտադիր ուսմանն անցնելու, մենք բախվեցինք դասակարգային թշնամու (դաշնակի, կուլակի, տերտեր, մուլա, մուսավաթիստ) ուժեղ դիմագրութեանը: Դասակարգային թշնամին, ինչպես մեր աշխատանքների ալլ բնագավառում, նույնպես պարտուսման բնագավառում ցուցց տվեց իր Ժանիքները: Հազվագուտ չեն դեպքերը, քերք կուլակը, տերտերը, մուլան իրենց մութ ագիտացիան են տանում գլուղացիութեան յիտամնաց խավերի մեջ արգելելու ցերեխաներին, գլխավորապես աղջիկներին գալոց հաճախել թագցնելով ցերեխաների խնկական տարիքները, վարկարկում են խորհրդային ուսուցչին և այլն: Կուլակների թեւադրութեամբ մի շարք շրջաններում, յետամնաց պլուղացիները խնդիր են առաջադրում գլուղի և նաց պլուղացիները այն խմատով, թե «ցերեխաների ձրի հագուստ, կոշիկ, սնունդ կտաք՝ նրանց գալոց կուղարկենք, չիք տալիս — չենք ուղարկում»: Տերտերներն ու մուլաները տարածում են, վոր ցերեխաները գալոցներում անաստված են դառնում աղան ու աղջիկ միասին սովորելով գալոցում, ալլասեւում են, ուրանում են ծնողը, ազգականը և ալլն: Դիւղացիութեան յետամնաց շերտերը շատ հաճախ չհասկնալով կուլակի, դաշնակի դասակարգային խնկական նպատակները պրո-

վաղացիայի լին յենթարկվում և յերբեմն արգելք են դառնում պարտութան լրիվ կիրառմանը. դասակարգային թշնամու պրավակացիաները ուժեղ են հատկապես ազգային փոքրամասնության շրջանում (Ալբանացի, Վեդիքոսար և Բասարգեչաբ), շրջաններ վերահսկող մեր աշխատանքները համեմատաբար թույլ են:

Դասակարգային թշնամուն ողնում են նաև աջ ոսկորայունիզմն ու ինքնահոսը պարտադիր ուսման ֆրոնտում: Այլ ոսկորայունիստներն աշխատանքների ալս ֆրոնտումն ևս հայտնաբերեցին իրենց վախկոտ և խուճապային դեմքը: Նրանք պարտ ուսման անցնելու նախնական շրջանում կրկնում էին, վոր «Հայաստանի նման յետաճաց յերկրում տնտեսական բազա չկա պարտ. ուսման անցնելու համար», վոր «մենք պատրաստ չենք դրան, որչեկտիվ պայմանները թույլ չեն տալիս մեզ նախատեսված տեմպերը իրականացնելու»: Գծախտաբար աջ ոսկորայունիստները միայն խոսքով չեյին, վոր դեմ էյին պարտադիր ուսմանն անցնելուն: Բազմաթիվ փասեւեր կան, ինչպես աջ ոսկորայունիստները պրակտիկալում, ուղղակի ու անուղղակի ճանապարհներով, խոչնդոտ են հանդիսացել կուսդիրեկտիվների կենսագործմանը պարտադիր ուսուցման ֆրոնտում: Մի շարք շրջաններում, շրջագործկոմիների ոսկորայունիստ նախագահները փոխանակ-գլխավորելու և ղեկավարելու պարտ. ուսման և անդրադիտության վերացման աշխատանքները, վորպես մարտական ֆրոնտի աշխատանքներ, ընդհակառակը, մատը մատին չեն խփել այդ ուղղությամբ, թերազնադատել են այդ ֆրոնտը, մատնել են պարտ. ուսը ինքնահոսի: Այլ ոսկորայունիստը շրջաններում և պուզերում գերադա-

սել և ժամերով ունենդրելու կուլակի բողոքին հարկ իջեցնելու մասին, բայց «Ժամանակ չի ունեցել» գեթ կես ժամով լսելու պարտութանն ու անդրադիտության վերացման դրության մասին շրջանումն զուգում: Ահա թե ինչ և դրում պարտութի ընթացքը հետադուտդ Լուսժողովմատի բրիգադիքը Վեդիքասարի շրջանից, մի շրջան, վորտեղ պարտութումը կտնգնած և պրավակի առաջ. վորտեղ պլանն կատարված և մինչև 59 0/0-ով. բրիգադիքը դրում և «4-րդ որն և վոր աշխատում հմ Վեդիքում, կաբող եք յերևակայել, վոր իմ այս մեքանի որվա աշխատանքները չեղել են անվերջ կոժով ու վեճեր շրջագործկոմի փոխ-նախագահի հետ. այս ընկերը վոչ միայն թերազնադատում է, այլ լսել անգամ չի ուզում պարտադիր ուսման մասին: Շրջագործկոմի առաջ դրած իմ բոլոր ակտուալ հարցերը՝ կազմակերպել պարտութի շրջագործկոմի, հաշվի առնել դպրոցներից դուրս մնացած չեբխաներին, կազմակերպել նոր խմբեր, կազմակերպել նախաճաշ և այլն բոլորովին անտես առնել վեցին շրջագործկոմի կողմից»: Շրջագործկոմի ոսկորայունիստ փոխ-նախագահն ահա թե ինչպես և հատկառում ու կենսագործում կուսակցության ու խորհրդային իշխանության վորոշումները ուսուցիչների նյութական դրության բարելավման ուղղությամբ: Լսեցեք, Վեդիքի բրիգադիքը շարունակում և «այդ ընկերը (շրջագործկոմի փոխ-նախագահը) ինձ թույլ չի տալիս լսելու ուսուցիչների բողոքները իրենց նյութական դրության մասին, առելով ռեմիս չպեմ և լսեմ բողոքներ, վորովհետև սրանով տեղիք եմ տալիս նոր բողոքներին» Սա իսկական ազգայական վերաբերմունք և հանդեպ խորհրդային ուսուցչի, սա ուղղակի անտեսումն և կուսակ-

ցութչան հայտնի վորոշումներն խորհ. ուսուցչի նկատմամբ Սակաջն պարտադիր ուսուցման թերազնահատման չերևուցի չեզակի չե, նա տարբեր վարիանտներով և արտահայտվում աջ ուսուցչուհիստների մոտ: Մի ուրիշ բերեալներ Դիլիջանից գրում և «պարտուսման շտաբը նախագահութեամբ շրջգործկոմի նախագահի բացարձակապես վոչինչ չի արել պարտ. ուսումնի շրջանումն ապահովելու համար: Մոտ չերկու ամիս և, վոր կազմակերպվել և շտաբ, բայց մինչև որս վոչ մի նիստ տեղի չի ունեցել և քննութեան չի առնվել պարտ. ուսման հետ կապված հրատապ խնդիրները. մեր աչն հարցին, թե անհրաժեշտ ենիստ գումարել և լսել բրիգադայի հետադոտման արդյունքները շրջանի պարտ. ուսման գրութչան մասին, շրջգործկոմի նախագահը ընկ. Գեթիկյանը պատասխանում և ռուրիշ հարց չունենք, վոր զբաղվենք պարտ ուսման խնդիրներով, ժամանակ չունենա՞նք աչ խնդրով զբաղվելու, զբաղվեցեք ինքներդ»:

Դժբախտաբար նման աջ ուսուցչուհիստական, անպատասխանատու վերաբերմունք հանգեալ կուսակցութեան մարտական գերեկտիվների կենսագործումը, հանգեալ խորհրդապետական ու անտեսական նշանակութուն ունեցող կամպանիան, վորպիսին և պարտ. ուսումը և անգրագիտութեան լիկվիդացիան յեզակի չերևութներ չեն. նման հանցավոր վերաբերմունք մենք հաճախ ենք հանդիպում պարտուսի ֆրոնտի գործնական ալ և ալ աշխատանքներում:

Յեթե խորհրդային մի շարք հանրապետութեաններում պարտ. ուսումն, անգրագիտութեան վերացումն ու պոլիտեխնիկական կրթութեանը Համկոմկոմսի վո-

րոշմամբ իրենց կարևորութեան և աշխատանքութեան դասիցին խորհրդ անտեսական ու քաղաքական նշանակութուն ունեցող կամպանիաների շարքը, ինչպիսին և հոցամթերման, բամբակացանի և ալ կամպանիաներ, ապա մեզ մոտ մի շարք շրջաններում պարտ. ուսման կամպանիան գրվեց յետին պլանի վրա, նա չգառնալ քաղաքական լուրջ կամպանիա, ալ նա համարվեց միայն սոց-կուլտ բաժնի գործ, ամեն ինչ թողնվեց ժողովուստավորութեան աշխատավորների վրա:

Չնայած մի շարք ուղղակի ցուցմունքներին ու հրահանգներին շրջգործկոմներին ու գլուխորհուրդներին կից պարտ. ուսման շտաբներ կազմակերպելու մասին, շտաբներ, վորոնք կոչված են լին լայն հասարակայնութեան ու մասերի ալ-բազա ստեղծելու պարտ ուսման անգրագիտութեան լիկվիդացիան և պոլիտեխնիկական կրթութեանն ապահովելու համար, դժբախտաբար շրջաններում շատ քիչ բան են արել աչ ուղղութեամբ: Շրջանների մեծագույն մասում շրջգործկոմներին ու գլուխորհուրդներին կից նման շտաբներ զեռու չեն կազմակերպվել, իսկ այնտեղ, վորտեղ այդպիսիները կազմակերպվել են, դրանք մնացել են թղթի վրա, դարձել են մեռած ժամերներ, առանց վորեիցե գործնական աշխատանքներ տանելու: Ահա թե ինչ են գրում պարտ. ուսումը հետադոտող բրիգադիւրները՝ «Շրջգործկոմներին կից կազմակերպված են պարտ. ուսման և անգր. վերացման շտաբ, բայց այս յերեք ամիս և, վոր այդ շտաբը վոչ մի նիստ չի ունեցել և պարտ. ուսման հետ կապված վոչ մի խնդիր քննութեան չի առել: Պարտուսի գործով զբաղվում են բացառապես լուսաշխատավորները և մասամբ կոմսո-

մուլը: Վոչ մի գյուղխորհուրդին կից չի կազմակերպված վոչ մի հանձնաժողով պարտուսմանն ոժանդակելու և նրա գաղափարները մասսայականացնելու համար: Պարտուսի մասսայականացման ամբողջ գործը թողնելված է միայն ուսուցիչներին և վորոշ տեղերում պիտո-ներենքին վրա: Կոտայերատիվ, տնտեսական օրգաններին մասնակցութիւնը պարտուսի գործում վոչնչով չի արտահայտվում: Շրջագործկոմիները մինչև որս այդ առթիվ վոչ մի հրահանգ գյուղխորհուրդներին, չեն ուղարկել: (Վաղարշապատ, Դիլիջան, Աշտարակ, Վեդի, Մարտունի, Աբարան, Գորիս և այլն):

Դրանով մասամբ պետք է բացատրել մի շարք շրջանների դպրոցաշինարարութեան, դպրոցական կահափորման թափթիվածութիւնը, վորոշ տեղերում ուղղակի բացակայութիւնը և չքավոր աշակերտութեան անախանձելի վիճակը, վորը խոշոր չափով վտանգում է պարտուսման գործը: Շնորհիվ շրջագործկոմիների և գյուղխորհուրդների աշխատանքներում տիրապետող ինքնահոսին, դպրոցական բաղմաթիվ կիսավարտ շենքերը տարիներով չեն ավարտվել և անձրևի ու ձյան տակ փշանում են, իսկ դպրոցները ստիպված են լինում պարապելու գոմիքում:

Շրջագործկոմիներն այսքան թեթևակի ու անհոգ վերաբերմունք ունեն դեպի դպրոցական շինարարութեան գործը, վոր հաճախ շինարարութեան վարկերը չեն ոգտագործվում, կամ ոգտագործվում են վոչ իրենց նախատեղին (Ստեփանավան): Մարդիկ կան, վորոնք գերադասելի յեն համարում դպրոցաշինարարութեանը հատկացված գումարները գործադրել զանազան գործողութիւնների, շրջագործկոմիների և գյուղխորհուրդների

համար գրասենյակներ շինելու, կամ ձի դնելու, քան թե կիսավարտ շենքերը ավարտել կամ նոր դպրոցական շենքեր պատրաստել (Վեդի, Դյուղքյանդ, Աշտարակ, Իջևան, Ստեփանավան): Յեղել են դեպքեր, յերբ 4 կիլո մետր համար նոր շինված դպրոցական շենքն ամիսներով չի ոգտագործվել և դպրոցը պարապմունք չի ունեցել ռոս տնգամ դիմել եմ շրջագործկոմին նախագահին մեխ բաց թողնելու համար, բայց չեն բաց թողել, դրա համար ել դպրոցի շենքը չենք կարող ոգտագործել—հայտնում է Իջևանի շրջանի Աղդան գյուղխորհրդի նախագահը:

Կենտրոնացված դպրոցական շենքերի պահանջը քաղաքներում նոգատակով, հրատարակեց հատուկ վորոշում ապակուլականացվածների դպրոցական աշխատանքներին պիտանի բնակարանները, ինչպես նաև նախկին դպրոցական շենքերը անհապաղ հատկացնել դպրոցներին, սակայն կան ախպիսի գյուղխորհուրդներ, կոլխոզվարչութիւններ և շրջագործկոմիներ, վորոնք ուղղակի չեն կատարել այդ վորոշումները և մինչև որս մնացել են անպատիժ: Ընդհանուրապէս հաճախ դպրոցական շենքեր են վերցնվում և հանձնվում ալ նախապահներին ոգտագործման համար: Վաղարշապատի շրջագործկոմի փոխ-նախագահը Սամազարի դպրոցական շենքը վարչական միջոցներով վերցնում է դպրոցից և հանձնում փոստին: Մի ուրիշ օրինակ՝ Ջարխոջ գյուղի կոլխոզի վարչութիւնը և կոմբիլի բլուրոն նույն գյուղի ապակուլականացման յանձնարկվածի դպրոցի աշխատանքներին միանգամայն պիտանի շենքը վեր է ածում կոլխոզի ախոռի, յերբ նույն այդ գյուղում յերկու խումբ աշակերտութիւն—շենք չլինելու պատճառ-

ուով, դուրս են մտնում դպրոցից: Նույն դրությունն է նաև ուսուցիչների նկատմամբ: Այսօր, չէրք մենք ունենք 100 ուսուցիչների պահանջ, և ժողովում խորհրդ այդ պահանջը բավարարելու նպատակով հատուկ վորոշում հանեց, ըստ վորի վոչ իրենց մասնագիտութիամբ աշխատող մանկավարժական ուժերը պետք է մտրիլիցացիայի յենթարկվելին և աշխատելին շրջոններում, տեղերում փոխանակ այդ վորոշումը կենսագործելու, լրացնելու ուսուցիչների պակասը, վորը խոշոր չափով անդրադառնում է պարտուսման աշխատանքների վրա, ընդհակառակը՝ մի շարք շրջգործկոմներ յերեմն նաև կոմսոմոլը մտրիլիցացիայի յեն յենթարկում ուսուցչին և ոգտագործում նրան վոչ իր մասնագիտութիամբ՝ շրջկոմի քարտուղար, ինֆորմատոր, գործավար և այլն: Այսպես որինակ՝ Վեդիի Շրջգործկոմը փակել է Հալիսա գյուղի դպրոցը և այնտեղի ուսուցչին վերցրել է շրջգործկոմի քարտուղար, Կոտայքի կոմսոմոլի շրջկոմը վերցրել է ուսուցչուհուն և դարձրել է ինֆորմատոր, և դա այն ժամանակ չէրք Կոտայքում պահանջ և զգացվում 5 ուսուցիչների:

Պարտադիր ուսուցումն կադրերով ապահովելու համար խոշոր նշանակութուն ունի ուսուցչության տնտեսաիրավական դրության բարելավումը: Իրա համար և կուսակցությունը և կառավարութունը հատուկ վորոշում ընդունեց ուսուցչությունը արգելադրելու և պակաս բանվորների միևնույնում ըսվարարելու առթիվ: Կուսակցության ու խորհրդային իշխանության վորոշումների հիման վրա, այսօր մենք արձանագրում ենք զգալի նվաճումներ, ուսուցիչների նյութական դրության բարելավման գործում, սակայն մենք դեռևս

չառ խոշոր թերություններ ունենք այդ ապարիլում: Տեղերում մի շարք կոոպերատիվ բյուրոկրատիկ ողակները հաճախ դիտավորյալ կերպով ուղղակի չեն կատարել կուսակցության վորոշումները՝ ուսուցիչների մատակարարման խնդրում, վորպեսզի դրանով լքում առաջացնեն ուսուցիչների մեջ և վիժեցնեն պարտադիր ուսումը: Կոոպերատիվի քյալլագող գործակատարները և հաճախ մինչև անգամ վարչությունները ուսուցիչների մատակարարման գործը իրենց քմահաճությամբ արևարհան են դարձնում: «Ուզեմ կտամ, չեմ ուզում չեմ տա» կամ «գյուղացին չի ստանում, դուք ինչու պիտի ստանա, ես յեկ ձեզ նման մարդ եմ» (կուլակն է խոսում այստեղ խորհրդային կոոպերատորի բերանով): Շատ հաճախ խախտվում են ուսուցիչներին տրվելիք զեֆիցիտային ապրանքների նորմաները և յերկար ժամանակով ձգձգվում է ուսուցիչներին կենսամթերքներով մատակարարելու գործը, վորի պատճառով ուսուցիչը ստիպված է լինում կելոն մեկ ուրելով հաց և 3 ուրելով շաքար գնել, կամ նա ստիպված է լինում որերով թողնել դպրոցը, գալ շրջկենտրոն հաց և այլ ապրանքներ ստանալու համար (Իջևան, Վաղարշապատ և այլն): Բարվոք չի կարելի համարել նաև ուսուցիչներին կոմսոմոլ ապաստիման գործը. տեղական գյուղխորհուրդները այդ ուղղութիամբ չեն զբաղվում, գտնելով վոր այդ իրենց ֆունկցիաների մեջ չի մտնում: Հաճախ ուսուցիչը բնակարանի, վառարանի, վառելիքի բացակայության պատճառով թողնում է դպրոցն ու հեռանում (Բասարգեչար, Սղաբա, Վեդի): Այդ առթիվ չէրք հարցնում ենք դյուրիտորհրդի նախագահին, նա պատասխանում է «այդ առթիվ

հրահանգ չեն ստացել: Յերբեմն ուսուցիչը պարտա-
վորվում է կատարել ուղղակի անձնադուրսն ուսու-
ցելով մուլթ, խոնավ սենյակներում և վճարելով նման
սենյակի համար ամսեկան 10 — 15 ու.վարձ (ԽՂԿան, Վե-
դի, Սիսյան և այլն):

Այս բոլոր փաստերն ասում են այն մասին,
վոր տեղական կազմակերպություններն ուղղակի չեն
ցանկացել ժամանակին գլխավորել պարտադիր ու-
սուցման պոլիտեխնիկական կրթության և անգրագի-
տության վերացման վողջ աշխատանքները. ընդհակա-
ռակը՝ պարտ ուսի կամպանիան շատ դեպքերում դիտ-
վեց, վորպես շատ սովորական և ժամանակավոր կամ-
պանիա. ավելին, — աջ ուղղորդունիստները պրակտիկա-
յով այնքան ստանձարձակ դրսևորեցին իրենց աշխա-
տանքներն այս ֆրոնտում, վոր հաճախ ձուլվեցին
գասակարգային թշնամու մեքենայություններին
պարտ-ուսուցման պրակտիկային յենթարկելու համար:

Չնայած այս բոլոր դժվարություններին, խոչն-
դաններին և արգելակներին այնուամենայնիվ մենք
այսոր արձանագրում ենք բավական խոշոր նվաճում-
ներ այդ ասպարիզում:

Դա բացատրվում է նրանով, վոր բանվոր դասա-
կարգին և աշխատավոր գյուղացիությանը կուսակցու-
թյան անմիջական ղեկավարությամբ հաջողվեց շար-
դել դասակարգային թշնամու կողերը, ինչպես նաև
արժանի հակահարվածը տվեց դասակարգային թշնա-
մու ջրագացի վրա ամեն ուր ջուր լցնող աջ ուղար-
այունիստների ու պանիկյորների քայքայիչ աշխա-
տանքներին պարտ-ուսուցման ֆրոնտում:

Պարտադիր ուսման պլանի 102,8 տոկ. կատա-
րումը լավագույն ապացույցն է դրա:

ՊԵՏԲ Ե ՍՏԵՂԾԵԼ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԱՍՈՒՐ ԲԱԶՍ ՊԱՐ- ՏԱԴԻՐ ՈՒՍՄԱՆ ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՅՄԱՆ ԱՍՐԱԳՆԴՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կասկած չկա նրանում, վոր կուսակցության
մարտական դերեկտիվները պարտադիր ուսուցման
կենսագործման ուղղությամբ այս 4-5 ամսվա ընթաց-
քում խոշոր հաջողություններ են ձեռք բերվել Հայաս-
տանում:

Սակայն մեզ թվում է, վոր այն բազմաթիվ տե-
ղեկությունները և ինֆորմացիաները, վորը շարունակ
ստացվում են տեղերից պարտ. ուսի ներկա վիճակի
մասին, հաստատում են այն փաստը, վոր ձեռք բեր-
ված նվաճումներն ինչքան էլ նրանք խոշոր լինեն,
դրանք առաջժամ քանակական նվաճումներ են և դեռ
շատ հեռու լին վորակական նվաճումներ լինելուց:
Ավելին — յեթե այսոր բոլոր գծերով (Կուս., ԼԿՅԵՄ
պրոֆ, կոոպ. ցեցեստական և վողջ խորհրդային հասա-
րակացության, ձեռք չառնվին կտրուկ միջոցառում-
ներ, չկատարվի վճռական չրջադարձ ձեռք բերված
նվաճումները կազմակերպչորեն և վորակապես ամրա-
պնդվելու ուղղությամբ, լեղած նվաճումները տանուլ
կտանք և պարտուսը Հայաստանում կյենթարկենք
պրակտիկ:

Խնդիրը միայն նրանում չի կայանում, վոր ցուցակագրել չերեխաներին և ընդգրկել նրանց դպրոցում, դա շատ քիչ է, դա աշխատանքի միայն մի մասն է, դուցե և ամենահեշտը. ծանրության կենտրոնն այսօր այն է, վոր մենք ձեռք առնենք բոլոր հնարավոր միջոցները, ապահովելու պարտ. ուսումը ամբողջ քառամյակում և նյութական լայն հնարավորություններ ստեղծել դպրոցական նորմալ պարապմունքների համար: Այս ասպարիզումն է ահա, վոր մենք ունենք լուրջ ճեղքվածքներ և խոշոր թերություններ:

Վորոնք են դրանք՝ ա) չբավոր աշակերտության թնապահով վիճակը. բ) դպրոցական շենքերի պակասը և դպրոցական շենքերի շինարարության յետ միայլ ժողովրդական լուսավորության դարգացման տեմպերից. գ) դպրոցական կահավորման անմխիթար դրությունը:

Միանգամայն պարզ է, վոր պետական միջոցներով բյուջետային կարգով միայն հնարավոր չէ մտադա ժամանակաշրջաններում լայն նյութական մատերիալ բազա ստեղծելու նշված ճեղքվածքներն ու թերություններն արագ կերպով վերացնելու և ապահովելու պարտ-ուսը:

Այստեղ անհրաժեշտ է խորհրդային վողջ հասարակացության, հատկապես արհեստակցական, տնտեսական և կոոպերատիվ կազմակերպությունների, ինչպես նաև պարտադիր ուսման շեֆ-կոմսոմոլի, ուսուցիչական ոգնությունը

Պարտադիր ուսման ֆինանսական պլանը

Ժողովուրդը և պարտուսի հան-
րապետական կոմիտեն պարտուսի 1931
թվի ֆինանսական պլանը հաստատել և
այդ զուամբը ըստ դպրոցների տեղե-
քի տրամադրվում է այսպես

9,641,100 ռ.

Առաջին աստիճանի և դեռահասների դպրոցներին	Ընդամենը	Վորից չե- նարարու- թյան համար
7,142,500 ռ.	1,700,000 ռ.	
7-ամիա դպրոցներին	985,000 ռ.	150,000 ռ.
Կոլխոզյան դպրոցներին	1,513,600 ռ.	250,000 ռ.
Ընդամենը	9,641,100 ռ.	2,100,000 ռ.

Այս զուամբը կազմված է հետևյալ աղբյուրներից՝

- 1) Տեղական բյուջե 5,141,100 ռ.
- 2) Ինքնահարկման զուամբներից 750,000 ռ.
- 3) Կուլտ շինարարության նոր, նպատակային
ֆոնդից 1,250,000 ռ.
- 4) Հանրապետական, տնտեսական, կոոպերատիվ և
հասարակական կազմակերպությունների մի-
ջոցներից 1,000,000 ռ.
- 5) Խորհրդային Հայաստանում դանվող ֆեդերատիվ և
հանրապետական տնտեսական կազմակերպու-
թյունների միջոցներից 1,500,000 ռ.

9,641,100 ռ.

Ահա այն պլանը, վորի ապահովման համար անհրաժեշտ է լարված և համառ աշխատանք: Այստեղ անհրաժեշտ է, վոր մեր տնտեսական կոոպերատիվ և հասարակական կազմակերպությունները բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք առնեն ապահովելու պարտուսը ֆինանսապես, ամուր բազա ստեղծելու կուլտուրական աշխատանքների լայն ծավալման համար:

Ամենալուրջ խնդիրը, վոր այսօր դրված է մեր առաջ պարտուսի ապահովման տեսակետից դա չքավոր աշակերտության ուսման ապահովումն է ամբողջ քառամյակում և լոթամյակներում՝ քաղաքներում ու բանվորական վայրերում: Այսօր մենք կանգնած ենք այն փաստի առաջ, չեք չքավոր աշակերտը տնտե-

սական անապահով դրութեան հետեանքով մաղվում ե
ղպրոցներէց, կանոնաւոր չի հաճախում պարապմունք-
ներէ, լավ չեն սովորում և այլն, անաթե ինչ են
դրում շրջաններէց ալդ անթիւ՝ «Զքավոր աշակեր-
տութեան դրութիւնը միտեմք աշակերտ չե, տէլոր, վո-
տարորիկ յերեխաներ չեն ցանկանում դպրոց գալ և
բարվոք են համարում նստել թոնրի կողքին ու վեճ-
խաղալ»։ (Նոր-Բաղադետ)։ Մի ուրիշ շրջանից դրում են՝
«Կան բազմաթիւ դեպքեր, յերբ չքավոր աշա-
կերտները հազուադէպ և վտանամանի պատճառով մի-
փոքր ցրտի և ձյան հետեանքով շարաթներով, նույն-
իսկ ընդմիջաւ հեռանում են դպրոցից»։ (Աշտարակի
շրջան—Ոջական, Բյուրական, Ղզլթամուր և այլն)։
Փորձն անտեղ ե հասել, վոր Բյուրականի դպրոցի-
վարիչն իրեն հաշվով չքավոր աշակերտներէց մեկին
գնել ե մեկ դուլդ վտանաման, մի դէյրա, և ալդ աշա-
կերտունին «խոսք ե օվի, վոր այլեւս դպրոցից չի բա-
ցակալի յեւլ. սիւսեմասիկ կհանախի դպրոց»։ Հազարա-
վոր նման փաստեր կարիլի յե արձանագրել Հայաս-
տանի բոլոր դպրոցներում։ Ինչ են պտում այս փա-
տերը, այս փաստերը վկայում են այն մասին, վոր
մեր տեղական կազմակերպութիւնները, հատկապես
կոոպերացիան և գյուղխորհուրդները իրենց մտահո-
գութեան առարկա չեն դարձրել չքավոր աշակերտու-
թեան ուսման գործը։ Հալկոպը, վորի վրա ընկնում
ե խոշոր պարտականութիւն աշակերտութեան մատու-
կարարման ու սնունդ նախաճաշիկների կազմակերպ-
ման գործը, մինչև որս ալդ ուղղութեամբ շատ քիչ
բան ե արել։ Հալկոպը չափազանց բոլորակրատական
և հանցավոր մոտեցում ունի դեպի դպրոցականները

սննդի կազմակերպման ու մատակարարման խնդիրնե-
րը։ Հալկոպի գործերում չափազանց շատ կան հրա-
հանգներ տեղերին նախաճաշիկների կազմակերպման,
աշակերտներին կողմնորոշում ու հագուստեղէնով բա-
վարարելու անթիւ, բայց չկա, բացակայում ե կոնս-
րու, հսկողութիւն, թե ինչ ե կատարվում տեղերում
և տեղական կազմակերպութիւնները վորքանով են
կատարում Հալկոպի հրահանգները։ Փաստն այն ե,
վոր այսօր և բանվորական վայրերում, և գյուղական
վայրերում աշակերտութեան ոգնութեան գործը և նրա
սննդի կազմակերպման խնդիրը չի լուծված։ Իսկ շրջ-
գործկոմներն ու գյուղխորհուրդները տեղերում ալդ
խնդիրներին նայում են հենց այնպես «չեղավ լավ,
չեղավ վոչինչ»։ Պետք ե արձանագրել նաե, վոր չքա-
վոր աշակերտութեան սննդի կազմակերպման և նրա
նյութական, կենցաղային դրութեան բարելավման գոր-
ծով շատ քիչ են ներգրավված պրոֆսութիւնները,
ծնողները, կոտնտեսութիւնները և հատկապես սնունդ-
համի միութիւնը։ Անհրաժեշտ ե այս դրութեանը
վերջ տալ և վճռական միջոցներ ձեռք առնել չքավոր
աշակերտութեան ուսման ապահովման համար։ Անհրա-
ժեշտ ե կատարել ներքին միջոցների լայն մոբիլիզա-
ցիա (շարաթորյակներ, կիւնո, թատրոն, ազատ նվի-
րատվութիւն, ինքնահարկումից և կուլտ-կենցաղային
ֆոնդերից վորոշ տոկոսի հատկացում, կուլտ-հեկտար,
դպրոցական հատուկ միջոցներ և այլն)։ Ամեն մի
դպրոց պետք ե ունենա չքավոր աշակերտութեան հա-
տուկ ֆոնդ։ Անհրաժեշտ ե վերջ տալ այն հանցավոր
դրութեան յերբ չքավոր աշակերտութեան համար բոլո-
շիւով հատկացված չնչին գումարները չեն ոգտագործ-

վում ժամանակին, կամ ոգտագործվում են այլ նպատակների համար:

Ձքավոր աշակերտության ապահովման գործում չափազանց մեծ գործ ունեն կատարելու նոստով ու պիտոներական կազմակերպությունները անհրաժեշտ են նրանց լայն ինիցիատիվան, լայն ոգնություն, չքավոր աշակերտության նյութական դրուժյան բարելավման ասպարիզում:

Ձեռք բերված նվաճումները վորակապես ամրացնելու համար վճռական նշանակություն ունի դպրոցի շենքը և կահավորությունը: Դրությունն այս տեսակետից չափազանց վատ է մեզ մոտ: Մեր մի շարք դպրոցները զուրկ են դպրոցական տարրական հարմարություններից, վորից կախված է դպրոցի վորակը: Ինչ վորակ է սպասվում այն դպրոցից, լերը դպրոցը պարագլում է նկուղանման շենքերում, հակասանիտարական պայմաններում, զուրկ գրատախտակից, նստարաններից, սեղաններից: Կան դպրոցներ, վորտեղ 40 աշակերտի համար կա միայն 4 զուգե նստարան—սեղաններ. ամեն մի նստարանի վրա նստում են 5 աշակերտ. կամ դասարանում քարեր են դնում և վրան նստում ու պարագլում: Սրանք չափազանցություններ չեն, այլ մի քանի անգամ տրձանագրված փաստեր են: Ել չենք խոսում պոլիտեխնիկական կրթության համար պահանջվող արհեստանոցների, լաբորատորիաների, թանգարանների բացակայության մասին: Յերբ այսոր խնդիր է դրվում հրաժարվել գրքի ուսուցումից, կամ բերանացի արած խոսքի ուսուցումից և անցնել գլուղլուսավորության վողջ սխտեմը կապելու մեր արագդրությունը, դպրոցը դարձնել նրա որդա-

նակա՞ն մասը, աշակերտին ծանոթացնել արտագրական հիմնական պրոցեսներին, մեքենայի հիմնական մասերին. պատրաստել սոցիալիստական շինարարներ և այլն, ապա պետք է մտածել, վոր այդ բոլորը թղթի վրա չմնան, այլ դառնան ռեալ գործ:

Ինչ խոսք նրանում, վոր պոլիտեխնիկական կրթություն լայն ծավալման ու խորացման համար խոշոր ու վճռական նշանակություն ունի նոր տիպի դպրոցական շինարարությունը, ալդալիսի շինարարություն, վորը համապատասխանի ժողուսավորության սխտեմի վերակառուցման հրատապ պահանջներին: Դժբախտությունը նրանումն է, վոր մեզ մոտ վոչ միայն դեռ չի ձևոնարկվել նման շինարարությունը, այլ և սովորական դպրոցական շինարարությունը (յերկու-չերեք կոմպլեկտանոց դպրոց միայն դասաբաններով) չափազանց յետ է մնում ժողուսավորության դարգացման տեմպերից:

Լուսժողկոմատի տեխնիկական մասի տեղեկություններից պարզվում է, վոր Հայաստանում այս 10 տարվա ընթացքում տարրական դպրոցների համար դպրոցական նոր շենքեր են շինվել ընդամենը մոտ 384 հատ, հաշված նաև մինչև այժմ կիսավարտ մնացած շենքերը:

Յեթե հոմեմատելու լինենք նույն դպրոցական ցանցի աճումը, նոր դպրոցների կազմակերպումը, դրդրոցա-շինարարության աճման հետ, կստացվի հետևյալ պատկերը.

1920 թ. մինչ՝ 1931 թ. դպրոցական ցանցն աճել է 185⁰/₁₀₀-ով, աշակերտությունն աճել է 274⁰/₁₀₀-ով շենքերն աճել են միայն մոտ 35⁰/₁₀₀-ով: Պարզ է, վոր

այդ դրութեան ալլա հանգուրժել չի կարելի: Պետք է, այժմվանից իսկ ձեռնարկել դպրոցա-շինարարական լայն աշխատանքներին, այն հաշվով, վոր բոլոր գյուղերում մենք ունենանք պոլիտեխնիկական կրթութեան պահանջներ բավարարող նոր տիպի դպրոցական շէնքեր և դպրոցական կահավորում:

Ըստ Լուսժողովուրդի շինարարական պլանի 1931 թ. շինարարութեան մեջ ներդրվելու յե 2.100.000 ռուբ., վորից դպրոցական նոր շինարարութեան համար 1.866.000 ռ., և հիմնական վերանորոգման համար 234.000 ռ., դպրոցները անհրաժեշտ կահավորումով ապահովելու համար անհրաժեշտ են՝ 34.600, աշակերտական սեղան-նստարաններ—2010 կոմպլեկտ, ուսուցչական սեղան-աթոռներ—2010, դասարանային գրաստիտակներ և 2010 դպրոցական պահարաններ: Այս կահավորումն ապահովելու համար պահանջվում է 1.219.110 ռ.: Այսպիսով դպրոցական նոր շինարարութեան և կահավորման համար 1931 թ. անհրաժեշտ է ներդնել 3,319,110 ռուբլի: Հիշյալ շինարարութեանը ապահովելու համար պահանջվում է հետևյալ շինանյութերը՝ անտառանյութեր—կլոր գերաններ—4082,35 խոր. մետր, սղոցած անտառանյութ—9275,51 խոր. մետր, մեխ—35,74 տոնն, տանիքի թիթեղ 81,45 տոնն, սոսինձ 5369,75 կիլոգրամ, ապակի 12217,05 քառ. մետր, ցեմենտ 1.243 տակառ և ալլա: Ամեն կերպ պետք է ապահովել այդ ներդրումը և շինանյութերի ժամանակին ձեռք բերումը, հակառակ դեպքում մենք չենք կարող պարտագիր ուսումը մինչև վերջը ապահովել, մենք չենք կարող կուլտուրական որըստորեւ աճող պահանջները բավարարել:

Անհրաժեշտ է դպրոցական շինարարութեանը, շինանյութերի մատակարարումը դնել առաջին պլանի վրա, մտցնելով այն կարևոր նշանակություն ունեցող շինարարութեան պլանի մեջ և հերթից դուրս մատակարարելով շինանյութերը:

Յեթե այսօր մեր մի շարք շէնքերը կիսավարտ են մնում և չեն ոգտագործվում, ապա դրա պատճառներից մեկն էլ շինանյութերի ձգձգումն ու անպլան մատակարարումն է լեղել: Լուսժողովուրդն այս տարվա դպրոցական շինարարութեանը շինանյութերով ժամանակին ապահովելու նպատակով, «Հայանճառ»-ի հետ կնքել է հատուկ պայմանագիր. մնում է վոր «Հայանճառ»-ը ժամանակին կատարի իր ստանձնած պարտավորություններն, ապահովելու շինարարութեանը շինանյութերով:

Պարզ է, վոր այս բոլոր ձեռնարկումները եֆֆեկտ կտան 1931-32 ուսումնական տարում. իսկ մինչ այդ անհրաժեշտ է այսօր ամեն գնով ապահովել պարտուր դպրոցական շէնքերով և կահավորութեամբ: Դրա համար անհրաժեշտ է տեղում անշեղ կերպով կենսագործել ժողովուրդի վորոշումը դպրոցական պիտանի շէնքերը կուլակաթափվածների ու ապակուլակաղվածների բնակարանները անհապաղ հանձնել դպրոցների կարիքներին: Կազմակերպել նորոգիչ բրիգադաներ դպրոցական սեղան-նստարանների, շէնքի նորոգման, սարքավորման համար: Անհրաժեշտ է առավելագույն չափով ոգտագործել բանվորական շէֆութեանը գյուղական դպրոցների վրա: Ամեն մի խորհ. տնտեսութեան և կոլեկտիվ տնտեսութեանը պետք է շահագրգռված լինի իր գյուղի դպրոցական

շինարարութեան, կահավարութեան խնդրով, վորովհետեւ պարտադիր ուսման ապահովումը, դպրոցական նախապատրաստութեան, անդրագիտութեան վերացման պլանի կատարումը լավագոյն ազդակն է կորտնտեսութեան ամրապնդման և կոլտնտեսութեան նոր վերելքի համար:

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՈՒՍՈՒՄԸ ՊԵՏՔ Ե ԴԱՐՁՆԵԼ ՄԱՍՍԱՅԱԿԱ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱ

Յերբ մենք արձանագրում ենք, վոր մինչև որս պարտուսի գծով ձեռք բերված զգալի հաջողութիւնները կրում են քաղաքական բնույթ և շատ հեռու լին վորակական ցուցանիշներ լինելուց, ապա այստեղից պետք է հանել այն միակ յեղրակացութիւնը, վոր ներկայումս մեր առաջ դրվում է խնդիր.— պայքարել վերակական ցուցանիշների համար, պայքար ձեռք բերված նվաճումները վորակապես ամրապնդելու համար, պայքար դպրոցը սոցիալիստական տնտեսութեան զարգացման բարձր տեմպերի իսկական գործոն դարձնելու համար: Դա միայն այն ժամանակ է հնարավոր, յեթե մենք ի վիճակի լինենք պարտուսի պոլիտեխնիկական կրթութեան և անդրագիտութեան վերացման աշխատանքները դարձնելու մասսայական քաղաքական լուրջ կամպանիա: Յեթե այսօր պարտուսը վորոշ տեղերում պրավալի տակ է, ապա բացատրվում է նրանով, վոր պարտուսը չի դառել աշխատավոր լայն շարանների սեփականութիւնը հատկապես ազգային փոքրամասնութիւնների շրջանում: Անկասկած դրութիւնն ավելի լավ, հաջողութիւններն ավելի շատ

կլինիլին, յեթե մենք կարողանայինք մաքսիմալ չափով մոբիլիզացիալի յենթարկելու հասարակական կազմակերպութիւնների, տնտեսական պրոֆ. կոոպ. որդանների ինչպես նաև խորհրդային վոլջ հասարակայնութեան ակտիվ ու գործունէ մասնակցութիւնը պարտուսի ու անդրագիտութեան վերացման ֆրոնտի աշխատանքներին:

Ինչ կասկած, վոր մեր ձեռք բերված նվաճումներն անհամեմատ խոշոր կլինելին, յեթե մենք կարողանայինք իր ժամանակին շտապ կերպով վերակառուցել լուս. որդաններն— նրանց աշխատանքի ձև վերն ու մեթոդները, ամրացնելին շրջանները կայուն վորակալ կազմերով և ել ավելի անողոր պայքար ծաւալելին ինքնահոսի, աջակցութիւնով պրակտիկալի դեմ լուսավորութեան ֆրոնտում: Ի՞նչ խոսք, վոր յեթե նման դրութիւնը շարունակվի մեր աշխատանքների լերկորդ ետապում ևս մենք սպասած արդիւնքին չենք կարող հասնել: Այս տեսակետից անհրաժեշտ է պարտադիր ուսման շեֆ կոմսոմոլի հասարակական-տնտեսական կազմակերպութիւնների, կոլկենտրոնի, պրոֆ. սական կազմակերպութիւնների, կոլխոզնիկների, աշմիութիւնների, լուս. որդանների, կոլխոզնիկների, աշխատավոր զուգակցութեան ու բանվոր դասակարգի ստեղծագործական հետազոտութեան ուժերի լայն զորահամալք հանուն պարտադիր ուսման, պոլիտեխնիկական կրթութեան և անդրագիտութեան վերացման աշխատանքների ամրապնդման: Համատարած գրագիտութեան ձեղքվածքները պետք է ծածկվեն ամենակարճ ժամանակամիջոցում, պարտուսը, պոլիտեխնիկական կրթութիւնն ու անդրագիտութեան վերացումը պետք է դառնա մարտական ֆրոնտ, ահա թե ինչպես է խնդրը դրված ներկայումս:

Պարտուսի ապահովման, անգրագիտութեան վերացման պլանի կատարման և պոլիտեխնիկական կրթութեան կիրառման առաջին նախապայմանը դա անողորմ պայքարն է յերկու ֆրոնտի վրա լուսավորութեան ֆրոնտում, հատկապես ներկա շրջանի լուսավորութեան ֆրոնտում ևս գլխավոր վտանգը աջ ուսուցիչների դեմ: Անհրաժեշտ է հայտնաբերել պարտուսին ինքնահոսի մատնող, պարտուսի ապահովմանը խոչընդոտ հանդիսացող բոլոր տարրերին և նրանց, (ով ուզում է լինել) դատական և կուսակցական ամենախիստ պատասխանատվութեան յենթարկել: Դժբախտաբար մինչև որս մեր աշխատանքների պրակտիկայում, պարտուսն ուղղակի պրավալի յենթարկվողներին վոչ մեկը չի ստացել իր արժանի պատիժը: Յեթե հացամթերման և բամբակացանի պլանները վտանգի յենթարկվողները ամենախիստ պատասխանատվութեան են յենթարկվում և մինչև անգամ կուսակցութեանից վտարվում են դատի յեն տրվում, ապա պարտուսը և անգրագիտութեան վերացման պլանները պրավալի յենթարկող անձնավորութեաններից վոչ մեկը մինչև որս ալդ «բախտին» չի արժանացել: Հնայած վոր այդ «բախտին» արժանի անձնավորութեանները մենք շատ ենք ունեցել: Այստեղ անհրաժեշտ է Բանգուլտեսչութեան Կվձ-ի և կոմբիլիներին հատուկ միջոցառումներ նման տարրերի դեմ, վորովհետև պարտուսումն և անգրագիտութեան վերացումն այսորվա մեր մարտական ֆրոնտներից մեկն է, ով վոր թերազնահատում է այդ ֆրոնտը, նշանակում է նա անուղղակի կերպով թերազնահատում է մեր սոցիալիստական վերակառուցման բայլէկկան տեմպերը:

Յերկրորդ նախապայմանը պարտուսի ճեղքվածքները վերացնելու համար. դա տնտեսական, կոռպորատիվ, պրոֆ. և խորհրդային որգանների ընդհուդ մոտեցումն է այդ գործին: Պետք է ընդգծել, վոր ալդ կազմակերպութեանները մինչև որս շատ քիչ բան են արել պարտուսի ամրապնդման համար, նրանք պարտուսին և անգրագիտութեան վերացման պատասխանատու գործին նալել են կողքից: Յեթե այսոր սկսվել է աշակերտութեան, հատկապես չքավոր աշակերտութեան ստսեմ-մարում դպրոցներից, վորը խոշոր չափով վրտանգում է պարտուսումնը, ապա դրա հիմնական պատճառն այն է, վոր մեր տնտեսական որգանները հատկապես Հայկոսպը շատ դանդաղ և շարժվում, ապահովելու չքավոր աշակերտութեան հագուստեղենով, կոշիկեղենով և նրանց սննդի կազմակերպմամբ: Հայկոսպից պահանջվում է ամենակարճ ժամանակամիջոցում կազմակերպել տաք նախաճաշիկներին, բուֆետների գործը դպրոցներում, կանոնավորելու դպրոցականներին հագուստեղենով ու կոշիկեղենով ժամանակին սպասարկելու գործը և արագացնելու տեմպերն այդ ուղղութեամբ:

Հայկոսպն ու Հայտնարկոսպը պետք է նախաձեռնեն կազմակերպելու դպրոցներում կոշիկեղենի վերանորոգման արհեստանոցները, վորի պրակտիկան մենք ունենք մի շարք դպրոցներում գրանով թեթեվացրած կլինի վոտնամանների պահանջը: Պարտուսի և անգրագիտութեան վերացման պլանների կատարման համար խոշոր նշանակութեուն ունի պարտուսի ֆոնդերի կազմակերպման հարցը: Պրոֆմիութեունը, կոմսոմոլը, կոռպորատիվ ու տնտեսական մարմինները,

վորոնք պարտավոր ելին հաստիք մուծումներ անելու պարտական ֆոնդին, մինչև որ քաղցի Հայկոպի և ՀԱՄԽ ի աննշան մուծումներին, չնայած վոչ մի կադ-
մակերպություն այդ մասին չի յեղ մտածել:

Պարտուսի ջեֆ կոմսոմոլը, վոր հակառական գործ ունեի կատարելու այդ խնդրում, մինչև որս համարյա թե վոչինչ չի արել: Ավելին, յեթե այսոր մենք ան-
գրագիտության վերացման պլանի խոշոր թերակատա-
րում ունենք, ապա դա պետք է բացատրել նրանով,
վոր վերոհիշյալ կադակերպությունները շատ քիչ բան
են արել իրենց տրված պլանները կատարելու համար:

Դպրոցների նորմալ պարապմունքներին վտան-
գում են նաև վառելանյութերի խնդիրը. մեր դպրոց-
ների մոտ 70 % -ը պարապում են 7-8 աստիճ. տա-
քություն ունեցող դասարաններում: Մեզ թվում է,
վոր վառելանյութերի պահանջը բավարարելու համար
ընդգործկոմները պետք է տեղերում կազմակերպեն
վառելանյութերի ինքնամատակարարման գործը: Ընդ
մի շարք շրջանի գուրդը հասարակական միջոցներով
ապահովել են դպրոցները վառելանյութերով, նույն
պրակտիկան պետք է կազմակերպել բոլոր շրջաննե-
րում, ապահովելու դպրոցական նորմալ պարապմունք-
ները:

Ամփոփենք. պարտուսի, պոլիտեխնիկական կրթ-
ության ապահովման և անդրագիտության վերաց-
ման 107.000-ի ընդգրկման պլանի կատարման գործը
պետք է գտնա հարվածային գործ և մոտակա ժա-
մանակաշրջանում ծա-կել նկատված ճեղքվածքները,
վերացնել թերությունները, ամբողջ շեշտը դնելով վո-
րակապմունքի ցուցանիշներին վրա. այդ տեսակետից
տնհրաժեշտ է.

1. Ծավալել խիստ պայքար լերկու ֆրոնտի վրա
պարտուսի, պոլիտեխնիկական կրթության և անդրա-
գիտության վերացման աշխատանքներ Ֆրոնտում.
հայտնաբերել պարտուսն ինքնահոսի մատնող և պար-
տուսի կիրառմանը խոչընդոտ հանդիսացող տարրե-
րին, նրանց դատական և կուսակցական պատասխա-
նատվության լինթարկելու համար: Անհրաժեշտ է նաև
անողոր պայքար ծավալել դասակարգային թշնամու
վտանգությունների դեմ, վորոնք ամեն քայլափոխում
խոչընդոտ են հանդիսանում պարտական գործին:
Այս պայքարում պետք է լայն կերպով ներգրավել
լայն խավերին, կոլխոզնիկներին և աշխատավոր դու-
ղացիությունը: Լայն հասարակականություն պետք է
ստեղծվի պարտուսի, պոլիտեխնիկ. կրթության և ան-
գրագիտության վերացման ապահովման շուրջը հատ-
կապես աղքատի փոքրամասնության շրջաններում և
կատարող ռայոններում, աղիտացիայի, պրոպագան-
դայի միջոցով աշխատավորական լայն զանգվածնե-
րում անհրաժեշտ է խորացնել պարտուսի տնտեսական
ու քաղաքական նշանակությունը:

2. Դպրոցներում լայն կերպով պետք է ծավալել
սոցմրցակցությունը, հարվածայնությունը, կուլտես-
տաֆետային ձևեր, հասարակական բուկսիրներ, վո-
րոնք խոշոր աղքատ են դառնալու բարձրացնելու դրա-
րոցների արտագրողականությունը, դպրոցների աշխա-
տանքների վորակը: Անհրաժեշտ է նախաձեռնել ու-
կազմակերպել դպրոցական հարածային ռայոն, հար-
վածային դպրոց և հետևել վոր այդ բոլորը թղթի
վրա ջնսան, այլ գառնան դպրոցական վողջ աշխա-
տանքների մեթոդ: Այս գործում խոշոր դեր ունեն

կատարելու քաղաքի բանվորական դպրոցները, վորոնք պետք է վերցնեն գյուղական դպրոցների շեֆությունը, ոգնելու այդ գործում գյուղական դպրոցներին: Անհրաժեշտ է, վոր քաղաքի բանվորական դպրոցները կազմակերպեն հասարակական բուքսերներ ոգնելու յետընկած շրջաններին գլուղներին:

3. Կյանքի պիտի կոչել շրջագործկոմներին, գյուղ խորհրդներին կից պարտուսի կոմիտեներին, նրանց աշխատանքների մեջ վճռական բեկում առաջացնել կենսագործելու կուս և խորհրդային որգանների վորոշումները պարտադիր ուսուցման անգրագիտության վերացման ուղղությամբ: Խոշոր հիմնարկ-ձեռնարկներում, հասարակական կազմակերպություններում, կոլտնտեսություններին կից անհրաժեշտ է կազմակերպել պարտուսման ու անգրագիտության վերացման ժօանդակող հանձնաժողովներ, վորոնց ամենորյա աշխատանքը պետք է լինի, սխտեմատիկ կերպով ժօանդակելու պարտուսման ապահովման գործին, Կուս և ԼԵՅԵՄ կոնֆերենցիաներում, պլենումներում, ինչպես նաև շրջագործկոմների պլենումներում ու կոնֆերենցիաներում պարտուսի պոլիտեխնիկական կրթության և անգրագիտության վերացման ապահովման խնդիրները հատուկ որակարգի խնդիրները պետք է դարձնել և վճռական շրջադարձ ստեղծելու գյուղըջիջների, գյուղխորհրդների աշխատանքների մեջ ընդհուպ մօտենալու ժողուսավորության այսորվա հրատապ խնդիրների կենսագործմանը:

4. Պոլիտեխնիկական կրթությունը ունալ դարձնելու համար անհրաժեշտ է բոլոր դպրոցները (1-ին աստիճան, 7-ամյա, կոլյերիտ) ամբաղնելու գյուղում

կոլտնտեսություններին, խորտնտեսություններին, մեքենատրակտորային կայաններին, բազային արհեստանոցներին, քաղաքում արտադրական ձեռնարկներին. այդ կապը վոչ թե պետք է կրի ձեռնարկ բնույթ, ալ անհրաժեշտ է այնպես դնել գործը, վոր դպրոցները դառնան արտադրության անբաժան մասը և նպաստեն ինքնարժեքի իջեցման, արտադրողականության բարձրացման, բերքատվության բարձրացման գործին: Կոլտնտեսությունները և գործարանի դիբեկցիաները պետք է առանձնացնեն անհրաժեշտ թրվով վորակյալ բանվորների, ունալ կոլտնտեսականների, վորպես արտադրական հրահանգիչներ բոլոր դպրոցներում: Սրա հետ միասին անհրաժեշտ է արտադրական հիմնարկներին, կոլտնտեսական վարչություններին, սոցկուլտրաժիններին կից կազմակերպել պոլիտեխնիկական կրթության ժօանդակող հանձնաժողովներ. պոլիտեխնիկական կրթության գաղափարները բանվորների, կոլտնտեսիկների և ուսուցչության մեջ մասսայականացնելու համար, անհրաժեշտ է, վոր Լուսժողկոմատը հրատարակի պտպուլար գրականություն, կազմակերպելու կոնսուլտացիոն գործը տեղերում, ուցիոնալ հիմքերի վրա դնի ուսուցչիչների պոլիտեխնիկական վերապատրաստման գործը:

5. Պարտադիր ուսուցման ապահովման խոշոր յեբաշխիքներից մեկը դա չքավոր աշակերտության նյութական կենցաղային ապահովման խնդիրն է. դրա համար անհրաժեշտ է լայն մասսայական կարծիք ստեղծել չքավոր աշակերտության նյութական կենցաղային դրության բարելավման շուրջը, այդ գործում պետք է լայն կերպով ներգրավել ժողանունգ միու-

61,5 տակոյս դրութիւնն տնտեսագ. և տարւածակ. ինչ գնով եւ ուզում եւ լինի մոտակա ժամանակաշրջանում ապահովել պլանը և սոցիալիստական տնտեսութեանը առը 107.000 գրադետ կադրեր, սոցիալիզմի տեղի վիճակները: Հայաստանը 1933 թվի վերջում պետք ե դառնա համատարած գրագիտական յերկիր, դրա համար եւ անհրաժեշտ եւ այդ նպատակով այս ուսումնական տարվա վերջրած տեմպերը ապահովել: Բոլոր արդյունաբերական վայրերում, կոլ. և խորհ. տնտեսութիւններում, այս տարի վաղ մի կիսադրագետ ու անգրագետ մարդ չպետք ե մնա. այս լուրջագր պետք ե լայն մասսայի սեփականութիւն դառնա և կուսակցութեան ղեկավարութեամբ զորահավաք յենթարկել բոլոր կազմակերպութիւններին այդ լուրջագր կենսագործման համար:

Ահա այն խնդիրները, վոր ներկայումս զրգած են մեր առաջ և պահանջում են իրենց արագ լուծումը:

Միմիայն կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, աշխատանքների բայրիկ կյան տեմպերի կիրառումով, հասարակական լայն ուժերի մորիլիզացիայով, սոցիալիստական ծավալուն հարձակում գործելով պարտուար անգրագիտութեան վերացման և պոլիտեխնիկական կրթութեան ճեղքվածքների վերացման ուղղութեամբ, անողոր պայքար մղելով յերկու ֆրոնտում, առաջին հերթին ժողովրդավորութեան ֆրոնտում նույնպես գլխավոր վտանգ հանդիսացող աջ թեքման դեմ, ինքնահոսի դեմ, մենք կը կարողանանք արագ կերպով վերացնել լուսֆրոնտի ճեղքվածքները և կը կենսագործենք 16-րդ կուս համագումարի վորոշումները կարճ ժամանակամիջոցում: Յեր յերկիրը դարձնելով համատարած գրագիտութեան յերկիր:

Գ Ր Ա Պ Ա Ն

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0927561

121-1

3146

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ. (1³/₄ մանգոյ)

Դ. ԽԱՇԱՏՐՅԱՆ

Ու ընտրուած յայտնիքներ

Գոսիզատ ՍՍՐ Արմենի
Երևան—1931